

492.

Na osnovu člana 82 stav 1 Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Službeni list CG", broj 110/23), Ministarstvo unutrašnjih poslova donijelo je

PRAVILNIK

O LISTI INDIKATORA ZA PREPOZNAVANJE SUMNJIVIH KLIJENATA I TRANSAKCIJA

("Službeni list Crne Gore", br. 029/24 od 01.04.2024)

NAPOMENA IZDAVAČA:

Tekst propisa je preuzet iz elektronskog izdanja Službenog lista Crne Gore br. 29 od 01.04.2024. godine, objavljenog na sajtu Službenog lista 02.04.2024. godine.

Tačan broj strane i datum objavljivanja pomenutog Službenog lista biće ažuriran po objavljivanju njegove štampane forme.

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuje se lista indikatora za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija.

Član 2

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

Član 3

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

- 1) teroristički akt je djelo utvrđeno protokolima navedenim u aneksu uz Međunarodnu konvenciju o suzbijanju finansiranja terorizma, kao i krivično djelo terorizam i krivična djela povezana sa terorizmom propisana u Krivičnom zakoniku Crne Gore, kao i bilo koje drugo djelo čiji je cilj da izazove smrt ili težu tjelesnu povredu civila ili bilo kog drugog lica koje ne učestvuje aktivno u neprijateljstvima u slučaju oružanog sukoba, kad je svrha takvog djela u njegovoj prirodi ili splet okolnosti povezanih sa tim djelom da zastraši stanovništvo ili da primora vladu neke države ili neku međunarodnu organizaciju da učini ili da se uzdrži od činjenja neke radnje;
- 2) terorista je lice koje:
  - samo ili sa drugim licima sa namjerom pokuša ili učini teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno,
  - samo ili sa drugim licima sa namjerom podstrekava i pomaže u izvršenju terorističkog akta,
  - doprinosi izvršenju terorističkog akta od strane grupe od dva ili više lica koja djeluje sa zajedničkom svrhom i sa ciljem nastavljanja vršenja terorističkog akta ili ima saznanja o namjeri grupe od dva ili više lica da izvrši teroristički akt;
- 3) teroristička organizacija je grupa od dva ili više lica, odnosno terorista koja je osnovana na duži period i djeluje organizovano radi vršenja krivičnih djela terorizma, koja su udružena:
  - sa namjerom da pokušaju ili izvrše teroristički akt na bilo koji način, neposredno ili posredno,
  - radi podstrekavanja i pomaganja u izvršenju terorističkog akta,
  - radi organizovanja i usmjeravanja drugih lica da izvrše teroristički akt,
  - radi doprinošenja izvršenju terorističkog akta od strane grupe od dva ili više lica koja djeluje sa zajedničkom svrhom i sa ciljem daljeg terorističkog djelovanja ili ima saznanja o namjeri grupe od dva ili više lica da izvrši teroristički akt;
- 4) predikatno krivično djelo je krivično djelo čijim izvršenjem je stečena imovinska korist koja može da bude predmet krivičnog djela pranja novca;
- 5) kriminalna djelatnost je svaka vrsta izvršenja, odnosno učešća u izvršenju bilo kojeg djela koje je propisano kao krivično djelo;
- 6) klijent je domaće ili strano pravno lice, privredno društvo, preduzetnik, fizičko lice, trust, drugo lice, odnosno sa njim izjednačeni subjekat koji vrši transakciju ili uspostavlja poslovni odnos sa obveznikom;

- 7) kreditna institucija je privredno društvo čija je djelatnost primanje depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti i odobravanje kredita za svoj račun;
- 8) finansijska institucija je obveznik iz člana 4 stav 2 tač. 1 do 9 Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma;
- 9) razlozi za sumnju su skup činjenica i okolnosti zasnovanih na listama indikatora iz čl. 82 i 83 Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma ili na informacijama iz javno dostupnih izvora ili opažanja, na osnovu kojih fizičko lice može posumnjati, pretpostaviti ili zdravorazumski zaključiti da određena transakcija, novčana sredstva ili druga imovina ne potiču iz legalnih izvora, odnosno da ta novčana sredstva ili druga imovina ne predstavljaju zakonito stečenu imovinu ili su namijenjena u svrhe koje su kažnjive zakonom;
- 10) finansijska analiza podrazumijeva operativnu analizu i stratešku analizu koju vrši finansijsko-obavještajna jedinica u okviru vršenja svojih poslova definisanih Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma;
- 11) transakcija je primanje, ulaganje, konverzija, čuvanje ili drugo raspolaganje novcem ili drugom imovinom;
- 12) gotovinska transakcija je svaka transakcija kod koje obveznik od klijenta primi gotov novac, odnosno klijentu preda gotov novac u posjed i na raspolaganje;
- 13) sumnjiva transakcija je svaka transakcija ili pokušaj izvršenja transakcije sa sredstvima ili imovinom za koje se procijeni, na osnovu indikatora za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija na osnovu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, podzakonskim aktima donijetim na osnovu tog zakona i internim aktima obveznika ili na osnovu drugih objektivnih okolnosti i činjenica, da postoje razlozi za sumnju da predstavljaju imovinsku korist stečenu kriminalnom djelatnošću ili da su predmet pranja novca ili namijenjeni za finansiranje terorizma;
- 14) rizik od pranja novca i finansiranja terorizma je rizik da će klijent iskoristiti finansijski sistem u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma, odnosno da će poslovni odnos, transakcija, proizvod ili usluga biti neposredno ili posredno korišćeni za pranje novca ili finansiranje terorizma;
- 15) imovina podrazumijeva imovinska prava bilo koje vrste, bez obzira da li se odnose na dobra materijalne ili nematerijalne prirode, pokretne ili nepokretne stvari, hartije od vrijednosti i druge isprave (u bilo kojem obliku, uključujući elektronsku ili digitalnu formu) kojima se dokazuju imovinska prava;
- 16) sredstva su oblik imovine i predstavljaju finansijska sredstva i koristi bilo koje vrste, uključujući:
  - novac, čekove, virtuelne valute, novčana potraživanja, mjenice, novčane doznake i druga sredstva plaćanja,
  - uložena sredstva kod obveznika,
  - finansijske instrumente određene zakonom kojim se uređuje tržište kapitala kojima se trguje odgovarajućom ponudom, uključujući dionice i udjele, certifikate, dužničke instrumente, obveznice, garancije i izvedene finansijske instrumente,
  - druge isprave kojima se dokazuju prava na finansijskim sredstvima ili drugim finansijskim izvorima,
  - kamate, dividende i druge prihode od sredstava,
  - potraživanja, kredite i akreditive;
- 17) novac je gotov novac (domaći i strani), sredstva na računima i elektronski novac;
- 18) pružalac platnih usluga je kreditna institucija, institucija za elektronski novac i platna institucija;
- 19) prenos novčanih sredstava je bilo koja transakcija koja se najmanje jednim dijelom izvršava elektronskim putem od strane pružaoca platnih usluga u ime platioca, sa ciljem da ta novčana sredstva budu dostupna primaocu plaćanja kod pružaoca platnih usluga, bez obzira na to da li su platilac ili primalac plaćanja isto lice i da li su pružalac platnih usluga platioca i pružalac platnih usluga primaoca plaćanja isto lice, uključujući platnu transakciju koja se izvršava:
  - kreditnim transferom, direktnim zaduženjem ili novčanom doznakom, u smislu zakona kojim se uređuje platni promet,
  - korišćenjem platne kartice, platnog instrumenta koji služi za raspolaganje elektronskim novcem, mobilnog telefona ili bilo kojeg drugog elektronskog ili informatičkog uređaja sa sličnim obilježjima;
- 20) poslovni odnos je poslovni, profesionalni ili komercijalni odnos koji je u vezi sa profesionalnim aktivnostima obveznika za koji se u trenutku uspostavljanja očekuje da će biti trajnog karaktera, kao i:
  - registracija klijenta za učešće u sistemu priređivanja igara na sreću kod priređivača koji priređuju igre na sreću putem interneta, odnosno drugih telekomunikacionih sredstava,

- zaključivanje ugovora o kupovini investicionih jedinica i/ili udjela u investicionom fondu, u skladu sa zakonom kojim se uređuje poslovanje investicionih fondova,
  - zaključivanje ugovora o pružanju investicionih i/ili pomoćnih usluga, u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište kapitala;
- 21) grupa je grupa društava koja se sastoji od matičnog društva, društava kćeri i društava u kojima matično društvo ili društvo kćerka učestvuju, kao i društava koja su međusobno povezana u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo;
- 22) lice je crnogorski državljanin, stranac i domaće ili strano pravno lice ili drugi subjekt prava;
- 23) drugi subjekt prava je organizovana grupa pojedinaca koji udružuju ili su se obavezali da će udruživati sredstva ili drugu imovinu u određene svrhe;
- 24) priređivač igara na sreću je priređivač igara na sreću u smislu zakona kojim se uređuju igre na sreću, kao i priređivač koji ima saglasnost nadležnog organa za priređivanje tih igara putem interneta, odnosno drugih telekomunikacionih sredstava;
- 25) zastupnik u osiguranju je pravno, odnosno fizičko lice koje ima dozvolu za vršenje poslova zastupanja u osiguranju izdatu od regulatornog organa nadležnog za poslove osiguranja;
- 26) trust je lice koje obavlja djelatnost pružanja usluga za treća lica, a naročito:
- osnivanje privrednih društava ili drugih pravnih lica,
  - obavljanje funkcija ili imenovanje drugog lica da obavlja funkciju povjerenika trusta osnovanog izričitom izjavom ili sličnog subjekta stranog prava,
  - pružanje usluga sjedišta, poslovne adrese i druge s tim povezane usluge,
  - obavljanje funkcije ili omogućavanje drugom licu da obavlja funkciju povjerenika fonda ili sličnog subjekta stranog prava koji prima, upravlja ili dijeli imovinska sredstva za određenu namjenu, osim društva za upravljanje investicionim, odnosno penzionim fondovima,
  - obavljanje funkcije ili postavljanje drugog lica da obavlja funkciju nominalnog akcionara u ime drugog lica, osim privrednog društva čije se akcije kotiraju na urednom tržištu koje podliježe objavljivanju podataka u skladu sa pravom Evropske unije ili ekvivalentnim međunarodnim standardima;
- 27) elektronski novac je elektronski, odnosno magnetno pohranjena novčana vrijednost izdata nakon prijema novčanih sredstava radi izvršavanja platnih transakcija, koja čini novčano potraživanje prema izdavaocu tog elektronskog novca i koju prihvata fizičko ili pravno lice koje nije izdavalac tog elektronskog novca, osim:
- novčanih vrijednosti koje su pohranjene na instrumentima koji se mogu koristiti za kupovinu robe ili usluga samo u prostorijama koje koristi izdavalac tog instrumenta ili na osnovu komercijalnog ugovora sa izdavaocem, u okviru ograničene mreže pružaoca platnih usluga ili za ograničeni obim robe ili usluga,
  - novčanih vrijednosti koje se koriste za platne transakcije koje se sprovode preko telekomunikacionog digitalnog ili informaciono-tehnološkog uređaja, pri čemu se kupljena roba ili usluge dostavljaju i koriste preko telekomunikacionog, digitalnog ili informaciono-tehnološkog uređaja, pod uslovom da telekomunikacioni, digitalni ili informaciono-tehnološki operater ne djeluje samo kao posrednik između korisnika platne usluge i snabdjevača robom i uslugama;
- 28) gotov novac su novčanice i kovani novac koji su u opticaju kao zakonsko sredstvo plaćanja;
- 29) virtualna valuta je digitalno iskazana vrijednost koju nije izdala i za koju ne garantuje centralna banka, ni državni organ i koja nije nužno vezana za zakonsko sredstvo plaćanja i nema pravni status novca ili valute, ali je fizička ili pravna lica prihvataju kao sredstvo razmjene i može se kupovati, prodavati, razmjenjivati, prenositi i čuvati elektronski;
- 30) pravno lice je lice koje može da uspostavi trajni klijentski odnos sa finansijskom institucijom ili da na drugi način posjeduje imovinu (npr. firma, korporacija, fondacija, ortakluk ili poslovna asocijacija i druga odgovarajuća struktura i sl.);
- 31) identifikacija klijenta je postupak utvrđivanja identiteta i provjere identiteta klijenta;
- 32) utvrđivanje identiteta klijenta je dio postupka identifikacije klijenta koji se odnosi na prikupljanje podataka iz ličnih isprava fizičkih lica i njihovo upoređivanje sa podacima iz nezavisnih i objektivnih izvora ili bilo kojim drugim sigurnim, daljinskim ili elektronskim postupcima koji su regulisani, priznati, odobreni ili prihvaćeni od strane države, a za pravna lica i privredna društva prikupljanje podataka iz odgovarajućih isprava i njihovo upoređivanje sa podacima u registru u kojem je pravno lice registrovano ili sa podacima iz drugih registara o pravnim licima;

- 33) kripto novčanik je novčanik koji služi za čuvanje privatnog kriptografskog ključa i omogućava korisnicima da bezbjedno čuvaju, šalju i primaju kripto valute;
- 34) visoko-rizična treća država je država koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere, odnosno ne ispunjava standarde za sprečavanje pranja novca ili finansiranja terorizma na osnovu Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, odnosno ne ispunjava međunarodne standarde iz oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma na osnovu podataka relevantnih međunarodnih organizacija;
- 35) lična isprava je lična karta i pasoš;
- 36) rezidenti su:
- privredna društva i druga pravna lica koja su registrovana u Crnoj Gori, osim njihovih predstavništava van Crne Gore,
  - djelovi stranih društava upisani u registar nadležnog organa u Crnoj Gori,
  - preduzetnici i fizička lica sa sjedištem, odnosno prebivalištem u Crnoj Gori koja obavljaju privrednu djelatnost za svoj račun radi sticanja profita i koja su registrovana kod nadležnog organa u Crnoj Gori,
  - crnogorski državljani koji borave u Crnoj Gori neprekidno godinu dana ili duže,
  - stranci koji na osnovu dozvole za boravak borave u Crnoj Gori neprekidno godinu dana ili duže,
  - diplomatska, konzularna i druga predstavništva Crne Gore u inostranstvu, zaposleni u tim predstavništvima i članovi njihovih porodica, koji nijesu stranci;
- 37) nerezidenti su lica koja ne spadaju u rezidente;
- 38) stvarni vlasnik je fizičko lice koje ima u svojini ili vrši stvarnu kontrolu nad pravnom licem, privrednim društvom, trustom, drugim licem, odnosno sa njim izjednačenim subjektom stranog prava, odnosno fizičko lice u čije ime, odnosno za čiji račun se vrši transakcija ili uspostavlja poslovni odnos.

Član 4

Lista indikatora za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija sastoji se od:

- liste opštih indikatora,
- liste indikatora za kreditne institucije,
- liste indikatora za platne institucije,
- liste indikatora za tržište kapitala,
- liste indikatora za društva za životno osiguranje, posrednike i zastupnike u životnom osiguranju,
- liste indikatora za lizing kompanije,
- liste indikatora za posrednike u prometu i zakupu nepokretnosti,
- liste indikatora za računovođe,
- liste indikatora za revizore,
- liste indikatora za poresko savjetovanje,
- liste indikatora za notare,
- liste indikatora za advokate,
- liste indikatora za trgovce dragocjenim metalima i dragim kamenjem,
- liste indikatora za trgovce motornim vozilima,
- liste indikatora za obveznike u prometu nekretnina i građevinarstvu,
- liste indikatora za priređivače igara na sreću,
- liste indikatora za Poštu Crne Gore,
- liste indikatora za skrivanje stvarnog vlasnika,
- liste indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i klijenata korišćenjem kompjuterske tehnologije - računarskog kriminala,
- liste indikatora za finansiranje terorizma.

Lista iz stava 1 ovog člana data je u prilogu koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Član 5

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o listi indikatora za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija ("Službeni list CG", broj 141/21).

Član 6

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

01 Broj: 040/24-13979

Podgorica, 28. marta 2024. godine

Ministar,

Danilo Šaranović, s.r.

LISTA INDIKATORA ZA PREPOZNAVANJE SUMNJIVIH KLIJENATA I TRANSAKCIJA

LISTA OPŠTIH INDIKATORA

1. Klijent donosi veliki iznos gotovog novca sa namjerom da obavi transakcije.
2. Poslovne transakcije klijenta nijesu u skladu sa njegovim prihodima i imovinom.
3. Klijent daje nejasna objašnjenja o izvoru prihoda ili gotovog novca koje koristi u poslovnim transakcijama.
4. Postoje podaci da je klijent možda umiješan u nezakonite aktivnosti.
5. Klijent traži da plaća u ratama kako bi izbjegao plaćanje iznosa gotovog novca koji podliježe izvještavanju u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (u daljem tekstu: Zakon).
6. Klijent zahtijeva da izvještaj o gotovinskoj transakciji ne bude sačinjen ili odbija da obavi transakciju nakon što sazna da je sačinjavanje izvještaja obavezno.
7. Transakcija koju klijent obavlja nije u skladu sa njegovom uobičajenom poslovnom praksom.
8. Klijent želi da kupi imovinu ili obavi posao u ime nekog drugog lica (poznika ili srodnika, osim svog supružnika).
9. Klijent ne želi da njegovo ime bude na bilo kojem dokumentu koji bi ga doveo u vezu sa datom poslovnom transakcijom.
10. Klijent daje neadekvatno objašnjenje zbog čega u posljednjem trenutku mijenja imena lica koja koristi u vezi sa transakcijom.
11. Klijent pregovara o obavljanju poslova po tržišnoj cijeni ili cijeni većoj od tražene, ali zahtijeva da u dokumentima bude navedena manja vrijednost, plaćajući razliku u cijeni "ispod težge".
12. Klijent plaća avans velikim iznosom gotovog novca, dok se ostatak finansira iz neuobičajenog izvora ili kreditne institucije iz oblasti u kojoj su male stope poreza na dobit ili u kojoj nema poreza na dobit (u daljem tekstu: ošor destinacija).
13. Klijent kupuje imovinu, a naročito nekretnine, na neviđeno.
14. Klijent kupuje imovinu ili investira u nekretnine u kratkom vremenskom periodu i ne djeluje mnogo zainteresovan za lokaciju, stanje ili projektovane troškove popravke te imovine.
15. Klijent se raspituje o neuobičajenim načinima plaćanja.
16. Klijent ne želi da se identifikuje u slučaju kupovine nekretnine gotovim novcem ili se identifikuje falsifikovanim podacima i ispravama.
17. Klijent koji je poznat iz javnog života kupuje nekretnine u većim iznosima, čija vrijednost odstupa od njegovog pretpostavljenog imovnog stanja.
18. Klijent koji kupuje nekretnine mlađe je životne dobi i vidljivo je da raspolaže luksuznim statusnim simbolima (skupocjeni automobili, motocikli, plovila, satovi i dr.).
19. Klijent se raspituje ili obavlja transakcije sa nekretninama za fizička i pravna lica, rezidente i nerezidente koji su iz ošor destinacija ili za kompanije osnovane u ošor destinacijama (u daljem tekstu: ošor kompanija), kao i država poznatih po proizvodnji i/ili prometu narkotika, država u kojima se ne primjenjuju ili se nedovoljno primjenjuju mjere za sprečavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma i država sa tzv. crne liste, odnosno liste država za koje se sumnja da podstiču terorističke akte i finansiranje terorizma.
20. Veliki broj prenosa novčanih sredstava između nekoliko pravnih ili fizičkih lica koji se realizuju sistematski, po sumnjivim osnovama upotrebom računa samo kao prolaznih i tzv. escrow računa.
21. Prenosi novčanih sredstava manjih iznosa u kojima su uključena ista lica preko drugih alternativnih sistema za prenos novca su učestali.
22. Strukturirani depoziti (izvjesno je planski vršeno deponovanje gotovog novca u određenim iznosima, periodično, od strane različitih lica kako bi se izbjeglo lako uočavanje) koji se koriste kao garancija za kredit, deponovanje velikih iznosa novca koji su uplaćeni u istim velikim novčanim apoenima ili sitnim apoenima.

23. Nenamjensko podizanje novčanih sredstava u strukturiranim iznosima, nakon što su novčana sredstva prenijeta.
24. Značajni prenosi novčanih sredstava na račune na kojima nije bilo transakcija (neaktivni računi) koji su odmah praćeni povlačenjem sredstava, tj. podizanjem gotovog novca.
25. Saznanje iz pouzdanih izvora (koji uključuju medije ili druge otvorene izvore podataka) koji ukazuju da je klijent uključen u neke nelegalne aktivnosti.
26. Novi ili budući klijent je poznat kao lice za koje postoje podaci da je uključen u vršenje nelegalnih aktivnosti ili je lice poznato po kriminalnim aktivnostima.
27. Deponovanje gotovog novca gdje je kao dokaz o porijeklu sredstava priložen isti isplatni nalog, a iznos deponovanog gotovog novca je značajno veći od iznosa naznačenog na isplatnom nalogu.
28. Plaćanje obaveza klijent učestalo vrši putem obveznica.
29. Priliv novčanih sredstava je nastao po osnovu ugovora o zajmu čiji je rok vraćanja istekao, a novčana sredstva koja su bila predmet ugovora o zajmu nijesu vraćena.
30. Deponovanje gotovog novca kod više kreditnih institucija, gdje je kao dokaz o porijeklu novčanih sredstava priložen isti isplatni nalog, a iznos deponovanog novca je značajno veći od iznosa naznačenog na isplatnom nalogu.
31. Klijent obavlja djelatnost koja je u skladu sa Nacionalnom procjenom rizika od pranja novca i finansiranja terorizma označena kao visokorizična.

LISTA INDIKATORA ZA KREDITNE INSTITUCIJE

I. Gotovinske transakcije

1. Uplata ili zamjena za drugu valutu velikog broja novčanica malih apoeni za novčanice većih apoeni, naročito ako to nije uobičajeno poslovanje klijenta.
2. Česta uplata ili veliki broj pohabanih ili oštećenih novčanica.
3. Jednokratna uplata velikog iznosa novčanih sredstava na račun fizičkog lica koja se automatski skida sa računa.
4. Više puta ponovljene uplate manjih iznosa novčanih sredstava na račun fizičkog lica koje se prenose na jedan račun.
5. Plaćanje poreza u velikim iznosima gotovog novca.
6. Ponovljene (uzastopne) razmjene novčanih sredstava za stranu valutu u velikim iznosima.
7. Kupovina finansijskih instrumenata (hartija od vrijednosti, polisa osiguranja) u velikim iznosima, za gotov novac.
8. Klijent vrši gotovinske transakcije koje su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom, kako bi izbjegao obavezu izvještavanja.
9. Klijent vrši transakcije koje su neuobičajene za njega.
10. Transakcija uključuje neprofitne ili humanitarne organizacije za koje nema neke očigledne ekonomske svrhe ili gdje ne postoji logična veza između svrhe te organizacije i drugih strana transakcije.
11. Po računu klijenta (pravnog lica) koji po prirodi svog poslovanja ne posluje sa gotovim novcem uočen je povećani broj transakcija polaganja gotovog novca.
12. Klijent koji je nezaposlen ili za kojeg ne postoje podaci o poslovnoj aktivnosti polaže gotov novac na svoj račun i koristi ga za kupovinu luksuzne robe, naročito ako tome prethodi više manjih uplata novčanih sredstava u kratkom vremenskom periodu prije kupovine.
13. Klijent (pravno lice ili preduzetnik) ima samo gotovinske transakcije, a nema bezgotovinskog prenosa.
14. Polaganje gotovog novca malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom ako aktivnosti klijenta nakon tog polaganja nijesu u skladu sa njegovom očekivanom ili uobičajenom aktivnošću.
15. Učestale uplate gotovog novca u značajnim iznosima, a kao dokaz o porijeklu novčanih sredstava klijent dostavlja isplatne tikete iz kladionice.
16. Uplate pazara u zaokruženim iznosima na računu pravnog lica koje u ranijem periodu nije imalo uplate po ovom osnovu.
17. Iznos transakcije je malo ispod limita predviđenog za prijavljivanje gotovinske transakcije nadležnom organu, a ne postoji ili ne može biti utvrđen objektivni razlog za to.
18. Učestale gotovinske transakcije - isplate u zaokruženim iznosima bez dovoljno jasnog osnova i ekonomskog opravdanja.

19. Materijalni troškovi kojima se adekvatnom dokumentacijom ne pravda podizanje gotovog novca.
20. Uplata gotovog novca od strane fizičkog lica koje tvrdi da je novac unešen u državu, a ne prilaže potvrdu organa uprave nadležnog za poslove carina o unosu novca u državu preko granice.
21. Fizičko lice vrši polaganje velikog iznosa gotovog novca za koje nema porijeklo i nakon polaganja gotovog novca vrši kupovinu nekretnine na teritoriji Crne Gore.
22. Nerezidentna lica podižu sredstva učestalim korišćenjem ATM-ova.
23. Kontinuirane gotovinske uplate u manjim iznosima od strane više fizičkih lica na račun klijenta koji ima otvoren račun vezan za gift karticu, pri čemu ne postoji adekvatan dokaz o porijeklu sredstava, pri čemu se odmah nakon te uplate, putem cash-in bankomata, novac isplaćuje na bankomatu u inostranstvu.

II. Neuobičajene promjene na računima

1. Otvaranje računa za koji pravo potpisa imaju lica koja imaju pravo potpisa u više kompanija, naročito ako su kompanije povezane.
2. Otvaranje računa za koji pravo potpisa imaju lica koja nijesu ni u porodičnoj ni u poslovnoj vezi.
3. Otvaranje računa pravnih lica na koje se uplaćuju iznosi novčanih sredstava koji nijesu u srazmjeri sa obimom poslovanja klijenta.
4. Otvaranje računa i zatvaranje računa u kratkom vremenskom periodu, naročito u kombinaciji sa prenosom novčanih sredstava na račun otvoren u drugoj kreditnoj instituciji.
5. Transakcije koje nemaju ekonomsku opravdanost.
6. Transakcije u vezi sa obavljanjem platnog prometa u Crnoj Gori i drugoj državi koje odstupaju od uobičajene djelatnosti klijenta u pogledu robe, iznosa, poslovnih partnera, obima prometa itd.
7. Učestala avansna plaćanja.
8. Davanje nelogičnih podataka o transakciji bankarskim službenicima.
9. Često naručivanje trevelers čekova i često izdavanje kreditnih pisama na velike iznose novčanih sredstava.
10. Jednokratni priliv većeg iznosa novčanih sredstava na račun klijenta koji je do tada dugo vremena bio neaktivan.
11. Plaćanje na račun pravnog lica u ofšor destinaciji.
12. Višestruke transakcije više različitih lica na jedan račun, bez dovoljno jasnog osnova.
13. Cirkulacija velikih iznosa novčanih sredstava sa računa na račun u okviru zatvorenog kruga lica.
14. Pokušaj da se otvori račun pod lažnim imenom.
15. Računi na kojima se vrši više uplata manjih iznosa novčanih sredstava, a skida se jednokratno veliki iznos.
16. Polaganje većeg iznosa gotovog novca kao depozita za dobijanje kredita, a potom neočekivani zahtjev klijenta da kredit otplati prije roka.
17. Klijent polaže velike iznose novčanih sredstava na račun i daje nalog kreditnoj instituciji da se ti iznosi prenesu na račune većeg broja lica, posebno u slučajevima kad se uoči da za takve transakcije ne postoji racionalno objašnjenje i ekonomska opravdanost.
18. Korišćenje računa fizičkog lica, bez jasnog pravnog osnova, za obavljanje poslovne aktivnosti pravnog lica.
19. Učestali prenosi na velike ili na zaokružene iznose novčanih sredstava.
20. Učestale transakcije po osnovu avansnih plaćanja ili povraćaja avansa koje klijent obrazlaže nerealizacijom komercijalnih ugovora.
21. Prenosi velikih iznosa novčanih sredstava u drugu državu sa računa klijenta u slučaju da saldo na račun potiče od mnogobrojnih polaganja gotovog novca na različite račune klijenta.
22. Malo privredno društvo ili drugi oblik obavljanja privredne djelatnosti (u daljem tekstu: privredni subjekat), koje posluje samo na jednoj lokaciji u istom danu obavlja transakcije polaganja ili podizanja novčanih sredstava u više filijala iste kreditne institucije, što bi se moglo ocijeniti nepraktičnim za taj privredni subjekat.
23. Značajno povećanje iznosa, odnosno učestalosti uplata ili isplata gotovog novca sa računa privrednog subjekta čija je djelatnost pružanje profesionalnih i konsultanskih usluga, naročito ako se položena novčana sredstva odmah prenesu na druge račune.
24. Značajno povećanje priliva novčanih sredstava, odnosno priliv prenosima na račun privrednog subjekta čija je djelatnost pružanje profesionalnih i konsultanskih usluga, koje je praćeno podizanjem gotovog novca.
25. Transakcije po osnovu prometa usluga (npr. konsultantske, marketinške, računovodstvene, usluge posredovanja

- i sl.) za koje je teško utvrditi tržišnu cijenu i koje nijesu u skladu sa očekivanom, odnosno uobičajenom aktivnošću klijenta.
26. Transakcije između privatnog i poslovnog računa privrednog subjekta koje ne ukazuju na jasnu ekonomsku opravdanost.
  27. Prenosi novčanih sredstava visokog iznosa po osnovu prihoda od vlasništva sa računa pravnog lica koje je u lošoj finansijskoj situaciji (nema neraspoređenu dobit, posluje s gubicima itd).
  28. Transakcije koje uključuju povlačenje novčanih sredstava ubrzo nakon što su novčana sredstva uložena kod obveznika (samo prolazi kroz račun), ukoliko brzo povlačenje sredstava nema opravdanje u poslovnoj aktivnosti klijenta.
  29. Neočekivana otplata duga bez uvjerljivog objašnjenja.
  30. Krediti odobreni od strane ošor kompanija.
  31. Neobjašnjeni elektronski prenosi novčanih sredstava od strane klijenta.
  32. Računi se koriste za primanje ili isplatu velikih iznosa novčanih sredstava, ali ne pokazuju tzv. normalne aktivnosti vezane za poslovanje, kao npr. isplate zarada, plaćanje računa i dr.
  33. Transakcije sa državom koja se smatra nekooperativnom od strane Radne grupe za finansijske mjere u borbi protiv pranja novca (u daljem tekstu: FATF) ili poslovni odnosi sa klijentima čije je mjesto boravka u toj državi.
  34. Davanje plativih garancija od strane trećeg lica nepoznatog finansijskoj instituciji, koje nema jasan odnos sa klijentom ili valjan razlog da pruža takve garancije.
  35. Bezgotovinski prilivi velikog iznosa novčanih sredstava, uz instrukcije da se korisniku novčana sredstva isplate u gotovom novcu.
  36. Veliki broj različitih pojedinaca koji uplaćuju depozite na istu partiju računa.
  37. Polaganja ili isplate većih iznosa efektivnog novca (u euro ili drugoj stranoj valuti) koji znatno odstupaju od uobičajenih transakcija klijenta jer nijesu u skladu sa prihodima ili statusom klijenta, naročito ako su transakcije netipične za poslovnu aktivnost klijenta.
  38. Kupovina ili zamjena velikog broja putničkih čekova ili hartija od vrijednosti za gotov novac, naročito ako su takve transakcije netipične za klijenta.
  39. Transakcije koje uključuju više posrednika ili veći broj računa, naročito ako su učesnici tako kompleksnih transakcija iz država u kojima se ne primjenjuju ili se nedovoljno primjenjuju mjere za sprečavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma ili iz država u kojima su na snazi strogi propisi o povjerljivosti i tajnosti bankarskih i poslovnih podataka.
  40. Transakcije koje su službenici kreditne institucije na osnovu svog znanja i iskustva okarakterisali kao neuobičajene ili indikativne.
  41. Transakcije se vrše po osnovu koji je nedefinisan, neodređen ili okviran i sa namjenom kod koje je teško utvrditi tačan predmet obaveze.
  42. Sef koristi samo lice koje je u ugovoru o zakupu sefa navedeno kao ovlašćeno za korišćenje i to ovlašćeno lice može zahtijevati otkazivanje ugovora o korišćenju sefa.
  43. Učestale bankarske doznake u i van države, koje su u manjim iznosima i kontinuirane tzv. povezane transakcije, sa ciljem prikrivanja stvarne količine sredstava u transakciji.
  44. Učestale transakcije na računima klijenta (pravnog lica) koje znatno odstupaju od uobičajenog poslovanja tog klijenta (npr. sumnja se da taj klijent postaje "fiktivni kanal" za distribuciju novca).
  45. Međusobno povezane transakcije koje su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom, koje u zbiru daju značajan iznos akumuliranih sredstava, a koje se uplaćuju u kratkom vremenskom periodu i neposredno nakon uplata se prenose u korist drugog lica.
  46. O transakcijama nema nikakvih dokaza ili se za transakciju pruža dokaz koji ne odgovara swift poruci i drugim podacima za plaćanje (ugovor, faktura, profaktura, aneks ugovora itd.).
  47. Lica obavljaju transakcije sa državom koja se smatra nekooperativnom od strane FATF-a ili uspostavljaju poslovni odnos sa klijentima čije je mjesto boravka, prebivalište i mjesto registracije u toj državi.
  48. Ovlašćeno lice u pravnom licu vrši uplatu pazara sa dokumentacijom iz koje se ne može jasno utvrditi odakle novac potiče.
  49. Učestale uplate i isplate gotovog novca po osnovu otkupa sekundarnih sirovina bez odgovarajuće propratne dokumentacije.
  50. Klijent vrši učestale gotovinske uplate na sopstvenom računu, posredstvom bankomata - ATM, odnosno posrednika u platnom prometu.

51. Učestali prilivi novčanih sredstava na račun klijenta u velikim iznosima u kratkom vremenskom periodu koji nijesu u skladu sa djelatnošću tog klijenta.
52. Transakcije na računu klijenta koje nemaju jasan pravni osnov ili ekonomsku svrhu, koje se realizuju iz države koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprečavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma prema kojoj su uvedene sankcije i/ili koja podržava terorizam.
53. Značajno su povećani depoziti klijenta koji je u prethodnom periodu imao niske prihode ili je račun bio neaktivan.
54. Priliv velikog iznosa novčanih sredstava sa ofšor destinacija bez jasnog ekonomskog osnova, a zatim podizanje tog iznosa novčanih sredstava u gotovom novcu ili njegov prenos u neke druge države, bez jasnog ekonomskog osnova.
55. Priliv velikog iznosa novčanih sredstava na poslovne račune, a zatim podizanje tog iznosa novčanih sredstava u gotovom novcu na bankomatima - ATM u Crnoj Gori i drugoj državi.
56. Učestale uplate gotovog novca u manjim i većim iznosima, čije je porijeklo tiket koji je izdala kladionica.
57. Priliv velikog iznosa novčanih sredstava iz druge države na račune u Crnoj Gori, a zatim trgovina hartijama od vrijednosti na drugim berzanskim tržištima u drugoj državi bez jasnog ekonomskog osnova, unutar zatvorenog kruga lica.
58. Priliv novčanih sredstava iz države koja se smatra nekooperativnom od strane FATF-a, a zatim prenos tih novčanih sredstava u neku razvijenu državu.
59. Priliv novčanih sredstava iz razvijenih država, a zatim prenos tih novčanih sredstava u države koje se smatraju nekooperativnim od strane FATF-a.
60. Trgovina virtuelnim valutama.
61. Trgovina preko platformi za trgovinu valutama i/ili sličnih platformi (FOREX platforme).
62. Račun klijenta i/ili povezanih lica se koristi za uzastopna primanja i davanja po osnovu pozajmica.
63. Račun se koristi za realizaciju poslovnih odnosa ugovorenih u periodu prije otvaranja računa u kreditnoj instituciji, za koje je teško utvrditi kad i na koji način su bili realizovani, odnosno da li su po tom osnovu već izvršene transakcije u nekim drugim finansijskim institucijama.
64. Račun se koristi za realizaciju poslovnih odnosa ugovorenih u periodu prije otvaranja računa u kreditnoj instituciji, koji su bili vezani za partnere iz rizičnih geografskih područja.
65. Račun se koristi za realizaciju poslovnih odnosa sa pravnim licima iz inostranstva, dok se ta lica ponavljaju u osnivačkoj ili upravljačkoj strukturi strana učesnica u transakciji ili kao potpisnici prateće dokumentacije koja je osnov izvršenja transakcije.
66. Iznos transakcije je malo ispod limita predviđenog za autorizaciju bezgotovinske transakcije ili niz uzastopnih transakcija koje u sumarnom iznosu podliježu pravilima autorizacije.
67. Strana kompanija registrovana na ofšor destinaciji ispostavlja račun za usluge (konsultantske, marketinške, informatičke) domaćoj firmi.
68. Izvlačenje novca sa računa firme radi kupovine luksuzne robe koja se ne može dovesti u vezu sa poslovanjem pravnog lica.
69. Pravno lice se bavi izgradnjom stambenih i nestambenih zgrada i ima jednog zaposlenog.
70. Domaćem pravnom licu (XX) koje se bavi trgovinom vojne opreme su upućena sredstva u velikom iznosu po osnovu avansa od pravnog lica (YY) iz države koja se smatra nekooperativnom od strane FATF-a, bez izdate izvozne dozvole domaćeg pravnog lica od strane nadležnih organa.
71. Rezydentno pravno lice po osnovu fiktivnih ugovora vrši kupovinu mjenica od pravnog lica sa ofšor destinacije, nakon čega sklapa ugovor o novaciji i ugovor o kupoprodaji mjenica koji prelazi u ugovor o zajmu, što upućuje na sumnju da su u pitanju fiktivni ugovori napravljeni sa razlogom da se sredstva izvlače iz pravnog lica bez jasnog osnova.
72. Nerezidentno pravno lice vrši prenose sopstvenih sredstava iz inostranstva na račun u Crnoj Gori i nakon toga ta sredstva povlači sa bankomata u gotovom novcu.
73. Fizičko lice za koje postoje negativne informacije u medijima i povezuje se sa krivičnim djelom pranje novca, vrši deponovanje gotovog novca sa svrhom kupovine nekretnine na teritoriji Crne Gore.
74. Pravno lice koje je u državnom vlasništvu vrši prenose na nerezidentno pravno lice po osnovu fiktivnih ugovora o konsultantskim uslugama u velikim iznosima, gdje se ne može jasno utvrditi koja usluga se tačno plaća.
75. Uzastopni povraćaji plaćanja od strane korespondentnih kreditnih institucija ili povraćaj čiji opis ukazuje na regulatorne mehanizme iz oblasti usklađenosti sa regulativom.

76. Kruženje novčanih sredstava između povezanih lica preko pravnog lica gdje su ta lica stvarni vlasnici. Pravno lice je zaključilo ugovor o prodaji nepokretnosti sa jednim povezanim licem, ugovorenu sumu povezano lice (kupac) plaća gotovinski da bi drugi suvlasnik pravnog lica sam sebi izvršio povraćaj pozajmice na svoj račun kao fizičko lice.
77. Kontinuirano vršenje pozajmica sa računa pravnog lica od strane osnivača i izvršnog direktora ka svom računu tj. računu fizičkog lica i gotovo momentalna isplata tih iznosa gotovog novca.
78. Nerezidentno fizičko lice ima kontinuirane prilive od pravnog lica po osnovu plata/honorara za koje prikazuje fiktivne i/ili nevjerodostojne ugovore, koji nijesu u skladu sa informacijama o klijentu prikupljenim tokom procesa identifikacije klijenta.
79. Nerezidentna fizička lica otvaraju devizni račun u svrhu primanja zarada ili vanrednih primanja putem konsultantskih ugovora na određeno vrijeme iz inostranstva, a nemaju stalni boravak u Crnoj Gori.
80. Pravno lice koje posluje sa jednim zaposlenim, a ostvaruje značajno veliki profit.

III. Ponašanje klijenta ili zaposlenih

1. Klijent otvara račun ili obavlja transakcije opredjeljujući se za filijalu u vezi sa kojom nema ekonomskih razloga ili lokacijskih veza.
2. Klijent obavlja transakcije preko više računa u više filijala bez osnovanog ekonomskog ili drugog razloga.
3. Klijent posjeduje veliki broj računa (ili postoji veliki broj ovlašćenih lica po računima) po kojima vrši transakcije sa licima iz država kod kojih važi tajnost bankarskih institucijskih podataka.
4. Klijent u poslovanju sa kreditnom institucijom prilaže sredstva obezbjeđenja (npr. garancije, akreditive, depozite) izdata od strane kreditne institucije iz ošor destinacije ili kreditne institucije sumnjivog boniteta, odnosno kreditne institucije iz države koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprečavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma.
5. Klijent je nervozan, izbjegava da odgovori na pitanja vezana za transakciju, zauzima odbrambeni stav, nerado se identifikuje, daje lažne isprave ili neistinite podatke.
6. Više fizičkih lica otvara račune ili vrši transakcije u prisustvu i po instrukcijama istog fizičkog lica.
7. Transakcije u velikim iznosima novca od strane javnih funkcionera, službenika ili zaposlenih u javnom ili privatnom sektoru ili politički eksponiranih lica, koje ne odgovaraju njihovim primanjima, odnosno koje ukazuju da ta lica žive iznad svojih primanja i položaja.
8. Klijent traži pomoć trećeg lica za popunjavanje dokumenata prilikom otvaranja računa ili ne može da pruži neophodne podatke.
9. Vlasnik klijenta (pravnog lica), ovlašćeno lice ili zaposleni kod klijenta ne zna, odbija da pruži ili daje nedovoljno uvjerljive podatke o prirodi poslovanja tog klijenta i identitetu stvarnog vlasnika, naročito ako je u pitanju kompleksna vlasnička struktura ili ako se vrše česte promjene u vlasničkoj i upravljačkoj strukturi bez jasnog osnova.
10. Iz dokumenata koja se prilažu ne vidi se jasno identitet stvarnih vlasnika i/ili lica ovlašćenih da zastupaju kompaniju.
11. Predstavnici kompanije koja je registrovana u visoko-rizičnoj trećoj državi ili ošor destinaciji žele da otvore račun.
12. Policijski ili drugi izvori su označili stvarne vlasnike ili lica iz osnivačke strukture kompanije kao sumnjive.
13. Postoje razlozi za sumnju koji ukazuju da su podneseni dokumenti za otvaranje računa falsifikovani ili se ne može provjeriti njihova vjerodostojnost.
14. Klijent insistira da se transakcija brzo realizuje.
15. Klijent tvrdi da je novac čist i da nije opran, a da ga zaposleni u kreditnoj instituciji o tome ne pita.
16. Klijent odbija da pokaže isprave za identifikaciju, tj. lične isprave.
17. Klijent se raspituje o postojanju činjenica koje ukazuju na njegovu želju da izbjegne obavezu izvještavanja propisanu Zakonom.
18. Klijent predaje na uvid samo kopije ličnih isprava.
19. Klijent pokušava da dokaže svoj identitet upotrebom drugih dokumenata koji nijesu uobičajeni za utvrđivanje identiteta.
20. Klijentova dokumentacija ne sadrži uobičajene podatke kao npr. broj telefona i adresu.
21. Klijent raspolaže novčanim sredstvima na računima ili vrši transakcije po različitim osnovima koji nijesu u skladu sa uobičajenim aktivnostima ili profilom klijenta.

22. Klijent polaže gotov novac i stalno daje identičnu izjavu o osnovu polaganja za koju postoji sumnja u istinitost, iz čega proizlazi i sumnja u porijeklo tako položenog novca.
23. Klijent ima otvorene račune u nekoliko filijala iste kreditne institucije, polaže gotov novac na svaki od njih, a zbir uplata čini značajni iznos.
24. Klijent često polaže sredstva za koja izjavljuje da potiču od prodaje imovine, a postojanje te imovine je sporno.
25. Ovlašćena lica za raspolaganje sredstvima na računu privrednog subjekta odbijaju da dostave potpune podatke o poslovanju tog privrednog subjekta.
26. Vlasnik klijenta (pravnog lica), ovlašćeno lice ili zaposleni kod klijenta vrši uplate gotovog novca na račun tog klijenta sa svrhom plaćanja "pozajmica osnivača" ili "povećanje osnivačkog uloga".
27. Vlasnik klijenta (pravnog lica), ovlašćeno lice ili zaposleni kod klijenta vrši isplate gotovog novca sa računa tog klijenta sa svrhom plaćanja "materijalni i drugi troškovi".
28. Transakcije po osnovu zajmova kojima su prethodile uplate gotovog novca velikih iznosa i koji su izvršeni istog ili narednog dana po polaganju gotovog novca.
29. Klijent podiže velike iznose novčanih sredstava sa računa na koji su prenijeta značajna novčana sredstva po osnovu kredita odobrenog iz visoko-rizične treće države.
30. Vlasnik klijenta (pravnog lica), ovlašćeno lice ili zaposleni kod klijenta prenosi novčana sredstva na račun u državi sa kojim taj klijent do tada nije imao poslovnih veza ili prima bankarske doznake od poslovnih subjekata sa kojima nije imao veza i prethodnih prenosa.
31. Nalogodavac ili korisnik bankarske doznake je državljanin visoko-rizične treće države ili države koja se nalazi na konsolidovanoj listi Komiteta za sankcije na osnovu Rezolucije 1267 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija.
32. Klijent obavlja transakcije sa licima ili kompanijama registrovanim u državama koje su poznate po proizvodnji i/ili prometu narkotika ili u kojima su na snazi veoma strogi zakoni o povjerljivosti bankarskih i poslovnih podataka.
33. Klijent (pravno lice) podnosi zahtjev za kredit, uprkos činjenici da pokazatelji ekonomskog i finansijskog stanja ne ukazuju na potrebu klijenta za kreditom, a novčana sredstva iz kredita se prenose na račune u kreditnoj instituciji iz oštor destinacije ili u korist treće strane ili se koriste nenamjenski.
34. Klijenta nadgleda treće lice prilikom vršenja transakcije.
35. Klijent često (u kratkom vremenskom periodu) polaže ili podiže novčana sredstva u iznosima koji su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom.
36. Klijent zahtijeva da poslovni odnos bude raskinut i da uspostavi novi poslovni odnos sa kreditnom institucijom na njegovo ime ili na ime člana porodice, bez ostavljanja dokumentovanih tragova.
37. Klijent često (u kratkom vremenskom periodu) putem bankomata - ATM podiže gotov novac u iznosima koji su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom.
38. Klijent obavlja transakcije na veće iznose preko računa koji je duži vremenski period bio neaktivan i eventualno daje nalog da se račun ugasi.
39. Klijent neuobičajeno dobro poznaje propise u vezi sa sprečavanjem pranja novca i finansiranja terorizma i prijavljivanjem sumnjive transakcije, "veoma je pričljiv" u vezi sa temama koje se tiču pranja novca i finansiranja terorizma, brzo potvrđuje da su novčana sredstva kojima raspolaže "čista" i da "nijesu oprana".
40. Politički eksponirano lice učestalo polaže gotov novac (u velikim iznosima), s tim da je porijeklo novčanih sredstava nepoznato ili se ne može utvrditi.
41. Fizičko lice daje nalog kreditnoj instituciji da sa njegovog računa izvrši prenos novčanih sredstava trećem licu bez dokaza o svrsi i namjeni tog prenosa.
42. Klijent otvara račun kao fizičko lice ili je ovlašćeno lice pravnog lica, a identifikuje se ličnom ispravom iz država koje više ne postoje, ali su isprave za identifikaciju iz tih država još uvijek važeće, a to lice sada dolazi kao nerezident.
43. Stavljanje pod hipoteku nekretnine velike vrijednosti koja služi kao obezbjeđenje za odobravanje kredita drugom licu, bez jasne ekonomske opravdanosti.
44. Odobravanje kredita domaćem pravnom licu od strane stranog pravnog lica, pri čemu je osnivač isti kod oba pravna lica.
45. Strani investitor formalno uplaćuje novac na račun domaćeg pravnog lica, po osnovu osnivačkog uloga i značajno povećava osnivački kapital da bi ta sredstva vratio nazad u matičnu kompaniju u drugoj državi po različitim osnovama.

46. Učestali prenosi, uplate i isplate klijenta u manjim iznosima, na računima maloljetnog lica.
47. Nepotpune ili nejasne informacije o poslovnoj aktivnosti klijenta koje zastupnik klijenta nije u mogućnosti da objasni kreditnoj instituciji.
48. Prilikom odobravanja kredita, garancija, odnosno akreditiva u većem iznosu klijent zahtijeva da kreditna institucija stavi hipoteku na imovinu koja nije u njegovom vlasništvu i u čije se porijeklo sumnja.

IV. Elektronski prenos novčanih sredstava

1. Klijent prenosi velike iznose novčanih sredstava na lokacije u drugoj državi sa instrukcijama da se stranom licu isplata izvrši u gotovom novcu.
2. Klijent prima velike iznose novčanih sredstava elektronskim putem iz drugih država koje sadrže instrukcije za isplatu u gotovom novcu.
3. Veličina elektronskih prenosa je van uobičajenih poslovnih transakcija tog klijenta.
4. Klijent vrši elektronski prenos novčanih sredstava ka državama koje su poznate po proizvodnji i/ili prometu narkotika.
5. Klijent obavlja transakcije novčanih sredstava koje uključuju države poznate po visokom stepenu bankarske i poslovne tajnosti, osim u slučaju država koje su prihvatile međunarodne standarde o prevenciji pranja novca.
6. Klijent vrši elektronski prenos novčanih sredstava u/iz slobodne ili ofšor destinacije, iako takva aktivnost nije uobičajena za poslovanje klijenta.
7. Klijent vrši elektronski prenos novčanih sredstava u/iz Crne Gore, a kao svrhu transakcije navodi različite finansijske derivate (opcije, fjučerse itd).
8. Klijent obavlja transakcije koje uključuju visoko-rizične treće države.

LISTA INDIKATORA ZA PLATNE INSTITUCIJE

1. Klijent šalje novčane doznake iz Crne Gore ka više različitih lica u jednu ili više različitih država ("jedno lice ka više lica").
2. Klijent prima novčane doznake u Crnoj Gori od više različitih lica iz jedne ili više različitih država ("više lica ka jednom licu").
3. Više različitih klijenata (pošiljaoca/primaoca) u podacima o transakciji unose isti kontakt telefon ("isti kontakt telefon").
4. Novac se prima/šalje od više različitih primaoca/pošiljaoca povezanih porodičnim/prijateljskim ili nekim drugim odnosima, uz navođenje takvog opisa transakcije ("slučajevi strukturiranja").
5. Učestala cirkulacija novčanih doznaka između istih lica u kratkom vremenskom periodu: N.N lice šalje drugom N.N licu u kratkom vremenskom periodu a onda to N.N lice koje je primilo ta novčana sredstva isti dan ili nakon kratkog vremenskog perioda šalje nazad taj ili sličan iznos licu koje mu je i poslalo novčane doznake.
6. Slanje značajnog broja manjih iznosa novčanih transakcija ka očigledno nepovezanim primaocima u visoko-rizičnim trećim državama.
7. Razlog transfera novca je donacija (za vjerske objekte i organizacije manifestacija) prilikom slanja novčanih doznaka, posebno ka državama koje se smatraju nekooperativnim od strane FATF-a.
8. Klijent pokušava da podigne novac sa dokumentom za koji se sumnja da nije validan.
9. Klijent se nalazi na "monitoring listi" platne institucije (lista se kreira na osnovu sljedećih kriterijuma: kategorija visokog rizika države u koju šalje novac prema FATF preporukama, iznos koji šalje korisnik, ne postoji logična veza niti lično poznanstvo između pošiljaoca i primaoca, sumnja u istinitost navedene svrhe, slanje ka više različitih primaoca, veći broj novčanih transakcija, politički eksponirana lica).
10. Postoji nejasna veza ili odnos primaoca i pošiljaoca novca.
11. Klijent šalje novac na svoje ime u drugu državu ili na svoj bankovni račun.
12. Svrha transakcije je pravnog ili trgovačkog karaktera.
13. Nepojašnjene ili neočekivano otkazane transakcije - razlog za otkazane transakcije može biti označen kao "nemogućnost klijenta da podigne novac iz nepoznatog, neprovjerenog razloga ili "korisnik se predomislio".

LISTA INDIKATORA ZA TRŽIŠTE KAPITALA

1. Učestalo trgovanje finansijskim instrumentima kad se kupovina obavlja polaganjem gotovog novca na namjenske račune, a ubrzo zatim vrši prodaja finansijskih instrumenata ispod cijene.

2. Ugovorene blok trgovine akcijama, a naročito kad se kao kupci pojavljuju nepoznate ili novonastale kompanije, a naročito one koje dolaze sa ofšor destinacija.
3. U obraćanju investicionom društvu koje pruža investicione usluge, investitor (fizičko lice) istupa isključivo preko punomoćnika.
4. Klijent posluje preko posrednika kao što su investicioni menadžeri, savjetnici, advokati ili računovođe, kako bi otežao, odnosno izbjegao utvrđivanje vlastitog identiteta.
5. Kupovina finansijskih instrumenata koja se obavlja novčanim sredstvima položenim na više računa u različitim kreditnim institucijama, a naročito ako su deponovana novčana sredstva koja su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom.
6. Klijent ulaže u hartije od vrijednosti velikih i vrlo uspješnih kompanija ("blue-chip stocks"), odnosno u vrlo profitabilne hartije od vrijednosti sa dobrim prinosima, a ne pokazuje interes za rezultate ili ih iznenada i bez razloga prodaje.
7. Klijent ima lošu reputaciju, poznate su njegove nezakonite aktivnosti iz prošlosti ili se njegova prošlost ne može provjeriti.
8. Klijent često mijenja investiciona društva u nastojanju da prikrije aktivnosti na tržištu kapitala i finansijsko stanje ili ima više računa kod različitih investicionih društava.
9. Trgovanje akcijama u berzanskom i vanberzanskom poslovanju koje su bile predmet zaloge po osnovu odobrenih pozajmica vlasnicima akcija - tzv. povlačenje akcija kroz berzu.
10. Klijent pokazuje interes za kupovinu finansijskih instrumenata za velike iznose bez posebnih analiza ili savjeta investicionog savjetnika, a takva transakcija nema očiglednu ekonomsku opravdanost.
11. Klijent deponuje kriptovalutu na "wallet" investicionog društva koji vrši konverziju u USD/EUR da bi trgovao contract for difference (CFD), a nakon kratkog vremena traži da mu se sredstva isplate u novcu.
12. Klijent vrši transfer novčanih sredstava u manjim iznosima na klijentski račun investicionog društva, čija ukupna vrijednost prelazi 15.000,00 EUR da bi trgovao contract for difference (CFD), a nakon kraćeg vremenskog perioda nije obavljao trgovinu ili je obavljao u manjim iznosima i traži povlačenje cjelokupnog preostalog iznosa.
13. Investiciono društvo iz trećih zemalja vrši transfer novca u iznosima većim od 15.000,00 EUR investicionom društvu koje posluje u Crnoj Gori, a za porijeklo sredstava dostavlja potvrdu da je novac od klijenata (korespondent/respondent).
14. Klijent insistira na ulaganjima u finansijske instrumente koji ne odgovaraju njegovom profilu, čak i kad mu je sugerisano ulaganje u povoljnije finansijske instrumente.
15. Klijent dolazi iz države koja, na osnovu podataka relevantnih međunarodnih organizacija i organizacione jedinice koja vrši poslove koji se odnose na sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma u okviru organizacione jedinice organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koja vrši policijske poslove (u daljem tekstu: finansijsko-obavještajna jedinica), ne primjenjuje standarde u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma ili se trgovanje obavlja na berzama iz te države.
16. Kod planiranja transakcije, klijent namjerava da imovinu deponuje na više računa (kod iste kreditne institucije, ali različitih filijala ili kod različitih kreditnih institucija), a zbir uplata koji čini značajni iznos da prenese u države koje su poznate po proizvodnji i/ili prometu narkotika ili u visoko-rizične treće države.
17. Klijent posluje preko pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala koji je izvan njegovog prebivališta, iako u mjestu prebivališta tog klijenta postoji pružalac investicionih usluga na tržištu kapitala.
18. Klijent koristi kompanije iz različitih država radi otvaranja brojnih računa.
19. Transakcije sa državom koja se smatra nekooperativnom od strane FATF-a ili se uspostavljaju poslovni odnosi sa klijentima čije je mjesto boravka u toj državi.
20. Klijent nerezident koristi domaće račune za trgovanje na stranim berzama preko stranih filijala sa drugačijim kontrolama i praksama identifikacije u okviru mjera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma.
21. Klijent zahtijeva od investicionog društva preknjižavanje hartija od vrijednosti na drugo lice bez novčane nadoknade, a po osnovu ugovora o poklonu ili drugom sličnom osnovu (FOP transakcije - free of payment).
22. Preknjižavanje akcija u vidu poklona licima koja nijesu u srodstvu, poklon akcija od strane zaposlenih u korist rukovodilaca pravnog lica, preknjižavanje akcija koje kao pravni osnov imaju sudska ili vansudska poravnanja između lica u većim iznosima, aktiviranje zaloge za neizvršenje obaveza za odobrene pozajmice, unos akcija radi osnivanja pravnih lica, ugovori o statusnim promjenama akcionarskog društva, kao i preknjižavanje hartija od vrijednosti između lica u konzorcijumu.

23. Klijent često (više puta u toku jednog mjeseca) kupuje ili prodaje akcije u iznosima koji su malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom.
24. Klijent koji ranije nije bio aktivan, iznenada obavlja transakcije na tržištu kapitala u velikom obimu i vrijednosti.
25. Klijentovi obrasci trgovanja sugerišu da možda posjeduje insajderske informacije.
26. Klijent (pravno lice) nema vidljivog poslovanja, prihoda ili proizvoda, što može ukazati da je u pitanju "kvazi kompanija (šel kompanija)" koja se koristi za trgovinu finansijskim instrumentima.
27. Klijent je pojedinac poznat po ili povezivan sa predikatnim krivičnim djelima kao što su trgovanje insajderskim informacijama, tržišne manipulacije ili prevare u vezi sa hartijama od vrijednosti.
28. Trgovanje finansijskim instrumentima u slučajevima kad vlasnici finansijskih instrumenata daju ovlašćenja trećim licima da upravljaju njihovim vlasničkim i novčanim računima i gdje postoje "povezane" novčane transakcije u trgovanju finansijskim instrumentima između vlasnika i ovlašćenih lica.
29. Trgovanje finansijskim instrumentima u korist pravnih lica sa ofšor destinacija koja koriste kastodi usluge koje pružaju ovlašćene kreditne institucije ili investiciona društva.
30. Prenos sredstava na račune finansijskih institucija ili kreditnih institucija drugačijih od onih koji su naznačeni prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa, naročito kad su ti računi u drugim državama.
31. Računi za finansijske instrumente otvoreni kod pružaoca investicionih usluga na tržištu kapitala se rijetko koriste za trgovinu tim instrumentima.
32. Klijent nudi plaćanje veće naknade pružaocu investicionih usluga na tržištu kapitala kako bi određene podatke o sebi držao u tajnosti.
33. Klijent nerado daje informacije pružaocu investicionih usluga na tržištu kapitala o prirodi i svrsi njegovog posla, prethodnim finansijskim vezama, očekivanim aktivnostima, menadžerima ili poslovnoj lokaciji.
34. Klijent odbija da saopšti porijeklo novčanih sredstava ili pružaocu investicionih usluga na tržištu kapitala pruža lažne, obmanjujuće ili u znatnoj mjeri netačne informacije.
35. Klijent ne pokazuje interesovanje za proviziju, druge troškove i rizike transakcije.
36. Klijent pokušava da stvori sliku stvarne trgovine finansijskim instrumentima, a vrši prividnu (fiktivnu ili simuliranu) trgovinu tim finansijskim instrumentima.
37. Klijent je novoosnovano domaće pravno lice čiji je osnivački kapital nizak, a ulaže značajne iznose novčanih sredstava u trgovanje finansijskim instrumentima.
38. Trgovanje finansijskim instrumentima gdje dolazi do odstupanja od fluktuacije cijena - ponude, koje enormno odstupaju od zone fluktuacije.
39. Klijent vrši značajne kupovine ili prodaje hartija od vrijednosti neposredno prije objavljivanja vijesti koje utiču na cijenu tih hartija od vrijednosti (npr. klijent nikad nije investirao u vlasničke hartije od vrijednosti, ali to uradi u nekom povoljnom trenutku).
40. Poznato je da klijent ima prijatelje ili članove porodice koji rade za emitenta hartija od vrijednosti.
41. Klijent koji trguje hartijama od vrijednosti male vrijednosti iznenada uzima značajan udio u određenim hartijama od vrijednosti i od njih ostvaruje značajan profit.
42. Klijent učestvuje u unaprijed dogovorenom ili nekonkurentskom trgovanju hartijama od vrijednosti (WASH ili CROSS trgovanje nelikvidnim hartijama od vrijednosti ili hartijama od vrijednosti sa niskom cijenom).
43. Trgovanje hartijama od vrijednosti koje su bile nelikvidne duži vremenski period se vrši iznenada, preko dva ili više nepovezanih računa u investicionom društvu ili u više investicionih društava.
44. Transakcije jedne ili više povezanih strana isključivo su takve da jedna strana ostvaruje dobit, a druga gubitak.
45. Transakcije u kojima jedna strana kupuje finansijske instrumente po visokoj cijeni, a zatim ih prodaje sa značajnim gubicima drugoj strani. Takođe, ovo može biti indikator tržišnih manipulacija.
46. O transakcijama nema nikakvih dokaza, odnosno transakcije su bez jasnog osnova.
47. Klijent se raspituje o tome koliko brzo bi mogao da ugasi račun neobjašnjavajući zašto to namjerava ili dajući sumnjiva objašnjenja o razlozima gašenja računa.
48. Klijent potpisuje pristupnicu investicionom fondu, odnosno zaključuje ugovor o kupovini investicionih jedinica za veći iznos novca, nepokazujući pritom interesovanje za prinose i poslovanje investicionog fonda, već se isključivo interesuje za procedure u vezi sa kontrolama koje se obavljaju u društvu za upravljanje investicionim fondovima i primjenom propisa iz oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
49. Klijent vrlo brzo nakon uplate investicionih jedinica traži otkup tih investicionih jedinica, zahtijevajući da se isplate izvrše ovlašćenim licima, uprkos činjenici da vrijednost investicionih jedinica ima trend rasta.

50. Klijent želi da zaključi ugovor sa društvom za upravljanje investicionim fondovima, a poznat je javnosti kao lice sklono špekulativnim poslovima na tržištu kapitala, prati ga reputacija da olako pravi gubitke, da je nestručan u svom poslu ili da lako mijenja investicione odluke i usluge društava za upravljanje investicionim fondovima ili je poznat po sklonosti ili umiješanosti u kriminalne ili nezakonite radnje.
51. Klijent je novoosnovano domaće pravno lice koje je registrovano isključivo za poslove investicionog ulaganja, čiji je osnivački kapital mali, a ulaže značajne iznose novca za kupovinu investicionih jedinica. Iz dokumentacije koju klijent prilaže nije lako prepoznati na koji način ostvaruje prihode.
52. Klijent je pravno lice - brzo rastuće privredno društvo čije je poslovanje sumnjivo.
53. Klijent vrši uplate u investicioni fond iz različitih filijala iste kreditne institucije ili različitih kreditnih institucija, tj. sa računa drugačijeg od onog koji je naveden u ugovoru za isplatu ili često dolazi u društvo i vrši izmjene svojih instrukcija u ugovoru u vezi sa brojem računa i kreditnom institucijom za isplatu, što može navesti na sumnju da klijent raslojavanjem transakcija plasira novac stečen na nezakonit način kroz bankarski sistem.
54. Društvo za upravljanje investicionim fondovima ima saznanje da klijent (fizičko lice) vrši uplate za kupovinu investicionih jedinica lično i posredstvom brojnih drugih fizičkih lica ili preko privrednog društva čiji je osnivač.
55. Prenos investicionih jedinica na treća lica putem ugovora o poklonu (naročito obratiti pažnju na poklone u korist fizičkih lica sa kojima nijesu u srodstvu) koji nijesu ekonomski i poslovno logični.
56. Klijent koji je član dobrovoljnog penzionog fonda je nezaposleno fizičko lice i vrši uplatu doprinosa za sebe po ugovoru o članstvu, isključivo uplaćujući novac, i to jednokratno u velikom iznosu ili sukcesivno na mjesečnom, kvartalnom ili polugodišnjem nivou, odnosno prema ugovorenoj dinamici ulaganja.
57. Klijent je fizičko lice koje se obavezalo da uplaćuje novac dobrovoljnom penzionom fondu u korist brojnih članova dobrovoljnog penzionog fonda, a koja pri tom nijesu ni u kakvom srodstvu sa klijentom.
58. Klijent, član dobrovoljnog penzionog fonda, domaće ili strano fizičko lice u starosnoj dobi blizu 50 godina vrši velike uplate novca u dobrovoljni penzioni fond sa najavom da će cjelokupan ulog povući čim navršši 50 godina (minimalna starosna granica za povlačenje), iako se i dalje očekuje povoljan trend rasta vrijednosti obračunske jedinice.
59. Ulaganja doprinosa u korist članova dobrovoljnog penzionog fonda obavlja pravno lice ili poslodavac za kojeg je utvrđeno ili se pretpostavlja da ne zapošljava članove dobrovoljnog penzionog fonda, niti da su članovi dobrovoljnog penzionog fonda osnivači ili rukovodioci u tom pravnom licu, odnosno poslodavcu.
60. Klijent koji je član dobrovoljnog penzionog fonda ili koji želi da zaključi ugovor sa društvom za upravljanje dobrovoljnim penzionim fondom ima lošu reputaciju u društvu.
61. Klijent, član dobrovoljnog penzionog fonda, domaće ili strano fizičko lice uplaćuje doprinose u dobrovoljni penzioni fond u svoje ime ili u ime određenih članova tog fonda prenosima novčanih sredstava iz kreditnih institucija iz ofšor destinacija ili iz visoko-rizičnih trećih država ili iz država u kojima su na snazi strogi propisi o poverljivosti i tajnosti bankarskih i poslovnih podataka.
62. Uplate u korist određenih članova dobrovoljnog penzionog fonda vrši novonastalo privredno društvo čije je poslovanje sumnjivo.

LISTA INDIKATORA ZA DRUŠTVA ZA ŽIVOTNO OSIGURANJE, POSREDNIKE I ZASTUPNIKE U ŽIVOTNOM OSIGURANJU

I. Identifikacija klijenta

1. Klijent pri zaključenju ugovora o osiguranju nevoljno daje podatke za identifikaciju ili način davanja podataka i dokumenata koja se daju kao dokaz ukazuju na sumnju u tačnost podataka.
2. Klijent odlaže ili propušta da da podatke potrebne za identifikaciju.
3. Klijent izbjegava direktan kontakt sa zaposlenima kod osiguravača, posrednika, odnosno zastupnika ovlašćujući bez razloga punomoćnike/advokate.
4. Klijent dostavlja informacije koje su teške ili skupe za provjeravanje.
5. Klijenta nije moguće kontaktirati preko e-mail adrese ili broja telefona koje je ostavio.
6. Postoje podaci u medijima o nezakonitim aktivnostima u koje je klijent uključen.
7. Klijent traži zaključenje ugovora o osiguranju iako nema interes za zaključenje takvog ugovora.
8. Neuobičajeni zahtjevi klijenta.
9. Klijent traži ili prihvata veoma nepovoljne uslove za zaključenje ili izmjenu ugovora o osiguranju.

10. Klijent traži zaključenje ugovora o osiguranju u mjestu koje nije njegovo mjesto boravka iako taj ugovor može zaključiti u mjestu boravka ili drugom mjestu koje je bliže njegovom mjestu boravka.
11. Zaključenje ugovora podrazumijeva stalne transakcije iz druge države čija je opravdanost upitna zbog klijentove djelatnosti ili drugih okolnosti.
12. Korisnik ili posrednik u zaključenju posla je ošor kompanija i nalozi za zaključenje ugovora ili isplatu sredstava nijesu u skladu sa poznatim poslovima klijenta.
13. Klijent ne pokazuje interesovanje za investicione osobine proizvoda ali je veoma zainteresovan za uslove prijevremenog otkaza ugovora o osiguranju.
14. Iznos premije prelazi klijentove procijenjene prihode.
15. Klijent je vlasnik većeg broja polisa kod različitih osiguravajućih društava, a naročito ako su ugovori zaključivani u kraćem vremenskom periodu.
16. Klijent ne zna tačno šta namjerava da osigura, pa se interesuje za kompletnu ponudu, uključujući i ugovore o osiguranju koji su suprotni njegovim očekivanim potrebama.
17. Klijent zahtijeva uslove koji ne odgovaraju njegovim potrebama, ugovor o osiguranju nema očiglednu svrhu, nema ekonomski smisao i izgleda nerealno, nezakonito i neetički.
18. Klijent predlaže visok iznos premije, bez ekonomskog opravdanja.
19. Klijent prihvata nepovoljne uslove u ugovoru o osiguranju, s obzirom na njegovo zdravstveno stanje ili starost.
20. Zaključenje višestrukog životnog osiguranja sa imenovanjem različitih korisnika bez jasne povezanosti među njima.
21. Zaključenje više ugovora o osiguranju na iznose koji su neznatno, odnosno neposredno ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom.
22. Neuobičajeno ponašanje klijenta tokom zaključenja ugovora o osiguranju.
23. Insistiranje na brzom završavanju posla, bez potrebne papirologije ili ostalih zahtjeva.
24. Klijent insistira na tajnosti transakcije, odnosno da se iznos premije ili iznos osiguranja ne prijavi finansijsko-obavještajnoj jedinici, bez obzira na zakonske obaveze osiguravača.
25. Klijent je u žurbi, ne analizira ponudu, nije zainteresovan za visinu premije, bira najskuplju opciju, iako ona nije najadekvatnija njegovim potrebama.
26. Klijent dolazi u pratnji drugih lica, iz čijeg se ponašanja može posumnjati da utiču na klijenta, odnosno kontrolišu klijenta, odnosno njihovo ponašanje djeluje sumnjivo zaposlenima kod osiguravača.
27. Klijent molbom ili podmićivanjem pokušava da nagovori službenike osiguravajućeg društva da protivno zakonu zastupaju njegove interese.
28. Klijent predlaže kraće trajanje ugovora o osiguranju nego što je uobičajeni period u praksi osiguravača.
29. Klijent se interesuje za interne procedure kod osiguravača i da li te procedure mogu uticati na zaključenje odnosno izvršenje ugovora o osiguranju.
30. Klijent ne dozvoljava zaposlenima kod osiguravača, zastupnika, odnosno posrednika da pribave informacije o svrsi zaključenja ugovora o osiguranju.
31. Zaključenje ugovora o osiguranju sa pravnim licima.
32. Teškoće i odlaganja u pribavljanju kopija računa ili drugih dokumenata pravnog lica.
33. Značajna i nepotrebna upotreba računa pravnog lica sa ošor destinacija u slučajevima kad klijentove potrebe ne podržavaju takve ekonomske zahtjeve.
34. Korišćenje posrednika ili drugih subjekata koji nemaju jasnu svrhu ili nepotrebno usložnjavaju primjenu ugovora o osiguranju.
35. Osiguranje pokriva rizike koji nijesu relevantni ugovaraču.
36. Osiguranje i premija su previsoki u odnosu na obim poslovanja pravnog lica.
37. Finansijski pokazatelji pravnog lica se bitno razlikuju u odnosu na druga slična pravna lica.
38. Dostavljanje finansijskih izvještaja koji nijesu pripremljeni od strane računovođe.
39. Predstavnik pravnog lica ne pokazuje sposobnost za zaključenje ugovora o osiguranju za koji je ovlašćen, niti je zaposlen u tom pravnom licu.
40. Predstavnik pravnog lica ne poznaje dovoljno prirodu osnovne djelatnosti pravnog lica.
41. Korisnici iz ugovora o osiguranju su druge, nepostojeće ili fiktivne kompanije.
42. Broj zaposlenih kod klijenta (pravnog lica) je manji od broja zaključenih ugovora o osiguranju.

43. Pravna lica zaključuju ugovore o osiguranju za lica koja nijesu zaposlena u tom pravnom licu.
44. Pravna lica kupuju polise životnog osiguranja za svoje zaposlene kao osiguranike, dok je korisnik osiguranja pravno lice.
45. Transakcije sa malim ili nezavisnim kompanijama čija su imena veoma slična velikim finansijskim kompanijama.
46. Transakcije sa ofšor kompanijama čija su imena veoma slična velikim finansijskim kompanijama.

II. Kategorija klijenta

1. Klijent je pravno lice čija struktura otežava utvrđivanje stvarnog vlasnika.
2. Klijent je humanitarna ili druga neprofitna organizacija koja nije subjekat nadzora.
3. Klijent je politički eksponirano lice.
4. Stvarni vlasnik klijenta nije poznat.
5. Postoje informacije da je klijent (pravno lice) uključen u prevare i sumnjive transakcije ili je registrovan kao nepouzdan dužnik.
6. Klijent je lice koje se bavilo nezakonitim aktivnostima ili se takvim aktivnostima bavilo lice povezano sa klijentom (srodnik ili poslovni saradnik).

III. Način plaćanja premije

1. Sredstva su uplaćena iz visoko-rizične treće države.
2. Premija je plaćena od strane finansijskog posrednika iz ofšor destinacije ili neregulisanog finansijskog posrednika.
3. Klijent zahtijeva da izvrši paušalno plaćanje telegrafski ili u stranoj valuti.
4. Premija je plaćena sa stranog računa, iz države koja nije država prebivališta ili boravišta vlasnika polise.
5. Klijent koristi neuobičajene načine plaćanja, kao što je gotov novac, gotovinski ekvivalenti i sl., u situacijama kad bi, zbog vrste transakcije, uobičajeno bilo plaćanje preko računa, kreditnim ili debitnim karticama ili drugim načinom plaćanja.
6. Premija je plaćena od strane trećeg lica koje nije povezano sa klijentom ili porijeklo plaćanja nije poznato ili je prikriveno.
7. Upotreba računa trećeg lica prilikom zaključenja ugovora o osiguranju.
8. Plaćanje više nepovezanih premija sa jednog računa.
9. Veći broj izvora sredstava prilikom plaćanja premije.
10. Plaćanje velikih iznosa premije koji ne odgovaraju klijentovim sredstvima ili primanjima.
11. Klijent vrši učestala plaćanja nezavisno od rasporeda plaćanja premije, naročito kad su ta plaćanja gotovinska.
12. Klijent uplaćuje velike iznose, iako je do tada vršio uplate manjih iznosa ili značajno mijenja dogovoreni način plaćanja sa početka ugovora o osiguranju.
13. Način plaćanja navodi na sumnju da postoji namjera da se slojevitošću transakcije prikrije izvor sredstava.
14. Klijent zahtijeva da jedna ili više preplaćenih premija bude plaćena trećem licu.
15. Klijent prestaje sa plaćanjem nakon par prvih rata i javljaju se problemi u kontaktiranju klijenta.
16. Klijent predlaže da zamijeni mjesečno plaćanje premije sa godišnjim ili paušalnim.
17. Klijent plaća visok iznos premije u gotovom novcu (svežnjem novčanica).
18. Neuobičajeno ponašanje klijenta prilikom ugovaranja polise.
19. Klijent prenosi korist od polise na treće lice koje nije očigledno povezano sa klijentom.
20. Česta promjena korisnika naročito u slučajevima kad postoji neuobičajeno visoka početna premija.
21. Vlasnik polise zamjenjuje krajnjeg korisnika sa očigledno nepovezanim trećim licem.
22. Promjena korisnika tačno prije isteka ugovora o osiguranju bez valjanog razloga.
23. Klijent otkazuje polis u nakon zaključivanja ugovora o osiguranju i traži zaključenje novog ugovora uz dostavljanje drugačijih dokumenata.
24. Klijent traži gotovinski avans na osnovu uplaćene premije, ubrzo nakon uplate premije.
25. Upotreba osiguranja u cilju prenosa sredstava.

26. Promjena aktivnosti klijenta na način da se rizični profil klijenta značajno razlikuje od profila klijenta u vrijeme zaključenja ugovora o osiguranju.
27. Neuobičajene ili nejasne promjene računa sa kojih su premije plaćene.
28. Pravna lica koja su zaključila ugovore o osiguranju u ime zaposlenih, plaćaju neuobičajeno velike premije osiguranja ili otkazuju polise u veoma kratkom periodu od datuma zaključenja ugovora.
29. Zahtjevi u vezi sa ugovorom o osiguranju (otkaz, otkup).
30. Klijent traži prijevremeni otkaz polise, naročito kod ugovora sa investicionim i štednim karakterom, za šta nema ekonomske logike.
31. Klijent ima veći broj polisa sa relativno malim iznosima premije koji se ubrzo otkazuju.
32. Klijent otkazuje polisu i zahtijeva da refundacija bude izvršena trećem licu.
33. Klijent preplaćuje premiju i zahtijeva da se višak plati trećem licu ili u stranoj valuti.
34. Ugovori o osiguranju se koriste kao zalog za kredite i zahtijeva se prijevremeni otkup polise zbog otplate kredita.
35. Klijent bezuslovno prihvata lošije uslove zbog ranog otkazivanja ugovora o osiguranju.
36. Klijent zahtijeva raskid ugovora o osiguranju od strane pravnog lica u ime zaposlenih, sa isplatama premije za neistekli period ugovora u gotovom novcu ili u ime ili za račun pravnog lica.
37. Klijent odustaje od zahtjeva za prijevremeni otkup ili otkazivanje polise kad se zatraži njegova identifikacija.

IV. Ponašanje klijenta u slučaju nastanka osiguranog slučaja/štete

1. Klijent odustaje od zahtjeva za isplatu osiguranog iznosa u slučaju nastanka štete kad osiguravač zatraži dodatna dokumenta.
2. Klijenta predstavlja lice koje nema ovlaštenje ili očiglednu povezanost sa njim.
3. Isplata po ugovoru o osiguranju se traži isključivo u gotovom novcu.
4. Korisnik je lice za koje postoji istorija istražnih postupaka ili mjera nadležnih organa.
5. Klijent prihvata brzo plaćanje u iznosu manjem od očekivanog kad osiguravajuće društvo odlaže plaćanje ili osporava iznos štete.
6. Klijent zahtijeva gotovinsko plaćanje u iznosima koji su neznatno, odnosno neposredno ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom.
7. Klijent zahtijeva isplate na račune u drugim državama u valutama različitim od valute u kojoj je plaćena premija.
8. Klijent zahtijeva da se štete plate licima koja nemaju pravo na isplatu osiguranog iznosa ili otkupne vrijednosti.
9. Klijent ustupa svoja prava u korist trećeg lica sa kojim nije povezan.

LISTA INDIKATORA ZA LIZING KOMPANIJE

1. Klijent predaje zahtjev za odobrenje finansijskog lizinga koji sadrži nepotpune ili netačne podatke sa očiglednom namjerom da prikrije osnovne informacije u vezi sa identitetom ili poslovnom aktivnošću.
2. Transakcije u vezi sa kojima se vlasnici i direktori pravnih lica ili lice za čiji račun se transakcija obavlja nikad ne pojavljuju lično, čak ni za potpisivanje ugovora o finansijskom lizingu već to, umjesto njih, obavljaju druga lica sa posebnim (ad hoc) punomoćjem, a sve uz opravdanja koja nije moguće provjeriti (bolest, neodređene obaveze i dr.) ili daju ovlaštenja trećim licima da bi izbjegli direktan kontakt sa službenicima lizing kompanija.
3. Zahtjev za finansijski lizing koji se ne čini opravdanim u smislu namjene opreme ili u odnosu na poslovnu aktivnost klijenta (npr. očigledna disproporcija između veličine investicije i vrste posla primaoca lizinga ili u slučaju kad oprema koja se uzima po ugovoru o lizingu po svom tipu nije primjerena poslovnoj aktivnosti klijenta ili poslovnoj aktivnosti kojom klijent namjerava da se bavi).
4. Isporučilac predmeta lizinga vrši isporuke parcijalno kako bi izbjegao iznos transakcije koji je malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom. U slučaju kad isporučilac predmeta, u dogovoru sa primaocem lizinga, isporučuje opremu preko više lizing kompanija, u cilju otklanjanja ovog rizika bitno je utvrditi sljedeće: da je isporučena oprema u potpunosti kompletirana ili da isporučena oprema predstavlja dopunu ranije uvezene opreme koju korisnik lizinga već koristi (npr. rezervni djelovi za tekuće održavanje).
5. Kod lizinga opreme, oprema se nudi po cijeni koja značajno odstupa od stvarne tržišne cijene za tu opremu.
6. Isporučilac predmeta lizinga nije proizvođač niti je poznat kao prodavac opreme ili robe koja je predmet lizinga.

7. Lizing za polovnu opremu koja nema veze sa redovnom poslovnom aktivnošću isporučioa predmeta lizinga i isporučilac predmeta lizinga se pri tome ne bavi prodajom ove vrste opreme koja je predmet lizinga.
8. Poslovi lizinga za koje treća strana pruža garanciju (jemstvo, hipoteka, zalog i sl.) kad nije jasna veza između korisnika lizinga i lica koje nudi garanciju, niti razlozi zbog kojih se nudi garancija korisniku lizinga.
9. Poslovi lizinga u kojima postoji odredba o reotkupu predmeta lizinga od strane isporučioa a koju isporučilac spontano nudi po netržišnim uslovima, naročito kad isporučilac predmeta lizinga nije od ranije poznat toj lizing kompaniji.
10. Primalac ili isporučilac predmeta lizinga nerado daje informacije o sebi, svom poslovanju i poslovnom odnosu sa ostalim lizing kompanijama, naročito kad prikrivanje tih informacija onemogućava pristup boljim uslovima za sklapanje lizing poslova.
11. Kljent se bez opravdanog razloga obraća lizing kompanijama ili njihovim filijalama koje su udaljene od sjedišta kljenta.
12. Kljent bez očiglednog razloga često vrši plaćanja iz druge filijale kreditne institucije, odnosno sa računa drugačijeg od onog koji je naveden u originalu ugovora o lizingu.
13. Kljent podnosi zahtjev za odobravanje lizinga na bazi garancije koju je izdala ili za koju je obezbijedila pokriće kreditna institucija sumnjivog boniteta, kreditna institucija iz ofšor destinacije, kreditna institucija iz države koja je poznata po proizvodnji i/ili prometu narkotika ili kreditna institucija iz visoko-rizične treće države.
14. Kljent bez valjanih razloga nudi učešće u lizingu koje je znatno veće od iznosa koji je uobičajen na lizing tržištu.
15. Kljent realizuje lizing uplatama gotovog novca umjesto transakcijama preko bankovnog računa.
16. Kljent otplaćuje dug po ugovoru o lizingu sredstvima koja se prenose iz druge države sa računa kreditnih institucija koje se nalaze u visoko-rizičnim trećim državama ili iz država u kojima su na snazi strogi propisi o povjerljivosti i tajnosti bankarskih i poslovnih podataka.
17. Kljent polaže velike iznose gotovog novca kao učešće za dobijanje lizinga, a potom neočekivano otplaćuje preostali dug prije roka otplate.
18. Kljent potpisuje ugovor o finansijskom lizingu u pratnji lica koje očigledno nadzire ponašanje kljenta ili insistira da se posao brzo obavi.
19. Kljent daje na uvid samo kopiju lične isprave za identifikaciju ili ispravu koja je izdata u drugoj državi i čiju autentičnost nije moguće lako provjeriti iz objektivnih razloga.
20. Kljent neuobičajeno dobro poznaje propise u vezi sa sprečavanjem pranja novca i finansiranja terorizma i prijavljivanjem sumnjive transakcije, veoma je "pričljiv" u vezi sa temama koje se tiču pranja novca i finansiranja terorizma, brzo potvrđuje da su sredstva kojima raspolaže "čista" i da "nijesu oprana".

LISTA INDIKATORA ZA POSREDNIKE U PROMETU I ZAKUPU NEPOKRETNOSTI

1. Kljentovi neaktivni računi iznenada postaju aktivni i preko njih se vrše značajni transferi po obimu i učestalosti u odnosu na kljentov obim poslovanja.
2. Kljent ne zna pouzdano gdje se nalazi njegova poslovna dokumentacija, uključujući i finansijsku, odnosno knjigovodstvenu dokumentaciju.
3. Kljent pokušava da se identifikuje sa ispravama koje nijesu lične isprave.
4. Kljent na uvid prilaže samo fotokopije ličnih isprava ili neodgovarajuće isprave.
5. Odbijanje kljenta da da podatke koji se u praksi uobičajeno prikupljaju (lični podaci, adresa, zanimanje) i/ili postoje nedosljednosti u priloženoj dokumentaciji (datumi, potpisi i drugi podaci).
6. Posrednik ima saznanja da je kljent bio kažnjavan za neka krivična djela.
7. Kljent ne pokazuje naročit interes za karakteristike nepokretnosti (kvalitet izrade, lokaciju, datum završetka i primopredaje), već po svaku cijenu želi da se izvrši usluga posredovanja prometa/zakupa nepokretnosti.
8. Kljent je, prema tvrdnjama medija, poznat javnosti kao lice koje je uključeno u vršenje nelegalnih privrednih (siva zona poslovanja) i/ili kriminalnih aktivnosti.
9. Kljent koji je nedavno kupio nepokretnost, prodaje je za višestruko veću cijenu od kupovne, što ukazuje na povezana lica zbog fiktivnog transfera novca i skrivanja porijekla i raslojavanja.
10. Kljent pokušava uspostaviti dobre i prijateljske odnose sa zaposlenim kod posrednika, a prema javnim saznanjima potiče iz kriminalnog miljea.

11. Klijent koji se interesuje za nekretninu, koju nije lično vidio, tu nekretninu kupuje preko posrednika (advokata, zastupnika, bliskih osoba i dr.), a postoje saznanja da klijent kupac obavlja razna poslovanja na ivici legalnosti (nezakonito).
12. Vrijednost ponuđene nepokretnosti je velika, a klijent daje nelogične odgovore o načinima plaćanja te nepokretnosti, odnosno raspituje se da se transakcije isključivo obave u gotovom novcu ili kombinovano sa nepouzdanim izvorima plaćanja.
13. Postoje saznanja da klijent ima lošu reputaciju ili da postoji sumnja u izvore sredstava, da u svom poslovanju koristi virtualne valute (npr. bitcoin ili lajtcoin) ili koristi alternativne kanale plaćanja (npr. havala, hundi), sa ciljem izbjegavanja redovnih finansijskih kanala.
14. Klijent koji prema saznanjima ima izvore novca u inostranstvu ili van finansijskog sistema i želi da ugovori plaćanja u više manjih iznosa koristeći platne institucije za prenos novca.
15. Klijent insistira na novim uslugama novčanog poslovanja, pri čemu postoji vjerovatnoća da ne mogu da se identifikuju realni tokovi novca ili učesnici plaćanja koji se do sada nijesu pojavljivali na tržištu kod posrednika ili se koriste različiti elektronski ili drugi kanali plaćanja.
16. Klijent insistira na elektronskom zaključenju ugovora i elektronskom ispostavljanju kupoprodajnog naloga, a potiče iz države poznate po proizvodnji i prometu narkotika, visoko-rizične treće države i države sa takozvane "crne liste", odnosno države za koju se sumnja da podstiče terorističke aktivnosti i finansiranje terorizma, iako nije izvjesno da će usluga posredovanja biti izvršena.
17. Klijent u posljednjem trenutku, pred realizaciju ugovora, mijenja ugovorne strane (dovodi novo lice i predstavlja ga kao fiktivno lice), ne pružajući objašnjenje za takvo postupanje, a poznat je po svojim nelegalnim aktivnostima.
18. Klijentove lične isprave za identifikaciju su nove, odnosno nedavno izdate.
19. Više transakcija kupoprodaje nepokretnosti koje vrši grupa fizičkih i/ili pravnih lica (nevladina, humanitarna, vjerska ili druga neprofitna organizacija) za koje se pretpostavlja da su umiješana u neke nedozvoljene radnje, a postoje saznanja da izvori novca za plaćanja potiču od nesrodnih lica.
20. Klijent nudi visoku posredničku naknadu, sa ciljem potkupljivanja kako se ne bi preduzimale radnje i obaveze iz Zakona.
21. Transakcije gdje klijent zahtijeva plaćanje koje se sastoji od više manjih uplata, koje u zbiru čine cijenu nepokretnosti (usitnjavanje), naročito ako se radi o nekretninama velike vrijednosti i ako postoje saznanja da su ugovorne strane povezane sa nelegalnim ili kriminalnim aktivnostima.
22. Klijent za kojeg postoji sumnja da je povezan sa terorističkim aktima i/ili se nalazi na konsolidovanoj listi Komiteta za sankcije na osnovu Rezolucije 1267 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija, zainteresovan je za uspostavljanje poslovnih odnosa i ulaganje u nepokretnosti.
23. Transakcije koje dolaze iz država koje se nalaze na "crnoj listi", koje ne primjenjuju propise iz oblasti sprečavanja pranja novca ili finansiranja terorizma i gdje postoji visok rizik od pranja novca, bez obzira na to da li klijent dolazi iz tih država.
24. Zakupnina u iznosu koji je značajno veći od zakupnine nekretnine približnih karakteristika na istoj ili sličnoj lokaciji, koja se unaprijed plaća za duži vremenski period, kad postoji sumnja u kriminalnu namjeru i fiktivnost ugovora.
25. Klijent zahtijeva da se transakcija izvrši hitno ili zahtijeva da se ona tretira kao povjerljiva.
26. Klijent je "veoma pričljiv" u vezi sa temama koje se tiču pranja novca ili finansiranja terorizma.
27. Klijent neuobičajeno dobro poznaje zakonske propise u vezi sa prijavljivanjem sumnjive transakcije, brzo potvrđuje posredniku da su novčana sredstva "čista" i da "nijesu oprana".
28. Klijent pokušava da dokaže svoj identitet na drugi način, a ne predajom lične isprave za identifikaciju.
29. Klijent pokazuje neočekivano veliko interesovanje za mehanizme i načine funkcionisanja sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
30. Vlasnik klijenta je firma ili fizičko lice registrovano u "poreskom raju", državi preko koje se obavlja promet narkoticima ili državi u kojoj nije pravno regulisana oblast sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, dok se iz opšteg poslovanja stiče utisak da je pravi vlasnik neko domaće fizičko lice.
31. Klijent je državljanin države koja ne primjenjuje standarde za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma.
32. Klijent (pravno lice) daje adresu koja predstavlja broj poštanskog faha za komunikaciju sa posrednikom ili je adresa na kojoj je taj klijent registrovan nepostojeća.
33. Klijent se u sredstvima javnog informisanja dovodi u vezu sa terorizmom, finansiranjem terorizma, ekstremizmom, fundamentalizmom i vjerskim radikalizmom.

34. Posrednik sumnja u istinitost navedene svrhe transakcije (npr. pomoć porodici, izdržavanje lica, pojmovi često korišćeni od strane ekstremista i terorista i sl.), naročito ako se radi o učestalim naložima gdje se ne može utvrditi lična ili poslovna veza između učesnika transakcije.
35. Transakcije za koje su zaposleni kod obveznika (u daljem tekstu: obveznik) na osnovu iskustva, znanja i informacija kojima raspolažu, ocijenili da nijesu u skladu sa uobičajenim aktivnostima klijenta
36. Klijent vrši dokapitalizaciju preduzeća bez ekonomski opravdanog razloga.
37. Klijent posluje sa neprofitnim ili humanitarnim organizacijama, za što ne postoji pravi ekonomski razlog.
38. U klijentovom poslovanju pojavljuju se velike i neobjašnjive oscilacije u prihodima i/ili rashodima, odnosno neuobičajeno i neobjašnjivo visoki prihodi u odnosu na rashode.
39. Klijentova knjigovodstvena dokumentacija je neažurirana, neadekvatna i/ili neuredna.
40. Klijentova knjigovodstvena dokumentacija se često gubi, nestaje ili je uništena "višom silom".
41. Kod klijenta je uočena pojava paralelne dokumentacije.

LISTA INDIKATORA ZA RAČUNOVOĐE

1. Klijent želi da uvjeri računovođu da nije potrebno da popuni ili priloži neki od potrebnih dokumenata ili mu nije poznato gdje se čuva poslovna dokumentacija.
2. Klijent ne dostavlja računovodstvenu ispravu ili postoji sumnja u vjerodostojnost računovodstvene isprave da je istinita i da prikazuje poslovnu promjenu ili dostavljena računovodstvena isprava ne sadrži sve podatke potrebne za knjizenje u poslovnim knjigama, a klijent i dalje insistira da takva isprava bude proknjižena.
3. Klijent prilaže samo kopije ličnih isprava ili pokušava da obavi identifikaciju sa drugim ispravama, koje nijesu lične isprave.
4. Klijent pruža sumnjive ili nejasne informacije.
5. Klijent ima složenu vlasničku strukturu iako vrsta i obim poslova koje obavlja ne zahtijevaju takvu strukturu.
6. Klijent u suprotnosti sa poslovnom praksom traži da računovođa u svoje ime i za svoj račun obavi transakciju.
7. Klijent raskida ugovor o saradnji sa računovođom zbog zahtjeva za dodatnim objašnjenjem realizacije (ili najave realizacije) određenih transakcija.
8. Klijent fakturiše usluge za koje se ne može sa sigurnošću potvrditi da su izvršene, odnosno vrši plaćanja za određenu vrstu usluge pravnim licima sa sjedištem na ošor destinacijama, odnosno "poreskim rajevima".
9. Neuobičajena profitabilnost klijenta u poređenju sa drugim pravnim licima iz iste privredne grane.
10. Kod klijenta se primjećuju neuobičajeno veliki troškovi po osnovu plaćenih usluga u korist inostranih dobavljača.
11. Klijent raspolaže imovinom velike vrijednosti (luksuzni automobili, plovila, stanovi, rezidencije i sl.) koja je izvan uobičajenih okvira poslovanja, odnosno ne može se povezati sa poslovanjem klijenta.
12. Klijent vrši neuobičajene transakcije, transakcije sa povezanim licima ili licima koja odstupaju od uobičajenih klijenata (plaćanje fizičkim licima, politički ili javno eksponiranim licima).
13. Klijent često mijenja računovođe.
14. Klijent često mijenja osnivače i/ili stvarne vlasnike i/ili zakonske zastupnike.
15. Klijent prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa izbjegava lično pojavljivanje ili uspostavlja poslovni odnos preko punomoćnika.
16. Klijent je lice koje nije registrovano kao stvarni vlasnik i koje nema funkciju u pravnom licu, a upravlja i donosi odluke.
17. Klijent često mijenja adresu, adresu sjedišta ili na jednoj adresi je registrovano više pravnih lica.
18. Klijent ima komplikovanu organizacionu strukturu koja nije efikasna niti ekonomski opravdana.
19. Klijent vrlo dobro poznaje pravila o obavještanju o sumnjivim transakcijama i/ili klijent pokazuje neočekivano veliko interesovanje za prijavljivanje podataka po osnovu Zakona kao i za mehanizme i načine funkcionisanja sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
20. Transakcije sa pravnim licima čiji identitet stvarnih vlasnika je teško utvrditi.
21. Klijent ne poznaje dobro svoj posao, iz čega se može zaključiti da ga uopšte ne obavlja ili ga obavlja u veoma ograničenom opsegu.
22. Klijent nema zaposlenih ili nema poslovne prostorije što nije u skladu sa vrstom i obimom poslovanja.
23. Klijent vrši neuobičajene ili veoma složene transakcije, naročito krajem i početkom izvještajnog perioda ili vrši transakcije koje ne prati adekvatna dokumentacija.

24. Poslovni odnos ili transakcija uključuje neprofitne ili humanitarne organizacije za šta ne postoji pravi ekonomski razlog.
25. Fature ne prate odgovarajuće prijemnice, otpremnice i druga dokumentacija iz čega se može steći utisak da je promet robe fiktivan.
26. Klijent vrši transakcije u velikim iznosima koje uključuju poljoprivredna gazdinstva i privredne subjekte koji se bave trgovinom i otkupom sekundarnih sirovina, bez ekonomske opravdanosti.
27. Klijent obavlja transakcije u velikim iznosima koje odstupaju od uobičajenog poslovanja klijenta.
28. Klijent prijevremeno gotovinski otplaćuje kredit ili vrši povraćaj zajma ili pozajmice osnivača za likvidnost.
29. Klijent prima zajmove i kredite, a novčana sredstva primljena po tom osnovu, odmah u istom ili sličnom iznosu, daje kao zajmove i kredite drugim licima ili ih koristi za osnivanje zavisnih pravnih lica.
30. Klijent se izjašnjava da učestvuje u obavljanju nezakonitih poslova.
31. Na fakturama dobavljača upisan je tekući račun fizičkog lica kao račun na koji treba izvršiti uplatu po osnovu fakturisane usluge/robe.
32. Klijent vrši plaćanja za robu i usluge čiju je tržišnu vrijednost teško utvrditi.
33. Klijent nudi novac, poklone, kao i druge neuobičajene pogodnosti kao protivuslugu za izvođenje očigledno neuobičajenog i sumnjivog posla.
34. Klijent samoinicijativno navodi na zaključak da su sredstva kojima raspolaže legalna.
35. Klijent kupuje polisu osiguranja za iznos koji nije srazmjeran prihodima klijenta.
36. Klijent ostvaruje značajne prilive sredstava od funkcionera, odnosno od člana uže porodice funkcionera ili bližeg saradnika funkcionera koji nijesu u skladu sa dostupnim podacima o prihodima funkcionera.
37. Klijent plaća za robu i usluge koje ne odgovaraju opisu njegove djelatnosti.
38. Klijent u značajnoj mjeri posluje sa gotovim novcem iako to nije u skladu sa prirodom njegovog poslovanja.
39. Vlasnik klijenta je firma registrovana u "poreskom raju", državi koja se dovodi u vezu sa proizvodnjom i prometom narkoticima ili državi u kojoj nije pravno regulisana oblast sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
40. Stvarni vlasnik klijenta je strano fizičko lice državljanin "poreskog raja", odnosno visoko-rizične treće države, dok se iz opšteg poslovanja stiče utisak da je stvarni vlasnik neko domaće fizičko lice.
41. Klijent zloupotrebljava otpis robe.
42. Postoji veliki broj avansnih uplata, gdje do kraja obračunskog perioda nije došlo do realizacije usluge ili isporuke robe.
43. Postoji sumnja u stvarnu svrhu obavljene transakcije.
44. Klijent daje zajmove pravnim i fizičkim licima koje poslije otpisuje ili zatvara cesijama, kompenzacijama i sl.

LISTA INDIKATORA ZA REVIZORE

1. Klijent prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa istupa isključivo preko punomoćnika.
2. Klijent svake godine zaključuje ugovor sa novim ovlašćenim revizorom, poslovnim ili poreskim savjetnikom što ukazuje da možda želi da prikrije svoje poslovne aktivnosti.
3. Klijent protestuje na zahtjev revizora da pokaže na uvid ličnu ispravu za identifikaciju ili pokušava da dokaže svoj identitet na drugi način, a ne predajom lične isprave za identifikaciju.
4. Klijent ostvaruje značajne prilive sredstava od funkcionera, odnosno od člana uže porodice funkcionera ili bližeg saradnika funkcionera.
5. Klijent vrši neobične ili veoma složene transakcije naročito one krajem i početkom izvještajnog perioda.
6. Klijent odstupa od očekivanog poslovanja (npr. nabavka robe ili usluga koje nikad nijesu bile predmet poslovanja stranke ili nabavka robe po višim cijenama od tržišnih bez jasnog razloga za takvu nabavku).
7. Klijent ima složenu organizacionu strukturu iako djelatnost koju obavlja ne zahtijeva takvu strukturu.
8. Ovlašćenom revizoru nikad nije bilo omogućeno da pogleda poslovni prostor klijenta za koji je zainteresovan (npr. proizvodni dio preduzeća), što može ukazivati na sumnju da se radi o fiktivnom preduzeću.
9. Međunarodni transferi u velikom iznosu bez postojanja odgovarajućeg osnova za te transfere.
10. Odgovorno lice klijenta ne poznaje dobro svoje poslovanje, nezainteresovano je za poslovanje ili daje sumnjivo obrazloženje poslovanja.
11. Klijent ili osnivači klijenta dolaze iz visoko-rizične treće države.

12. Klijent pokazuje neočekivano veliko interesovanje za politike, kontrole i procedure, vrlo dobro poznaje pravila o obavještanju o sumnjivim transakcijama i djeluje kao da je vrlo dobro upoznat sa predmetima koji se odnose na pranje novca i finansiranje terorizma.
13. Klijentom se upravlja putem neformalnih kanala (npr. putem porodičnih ili prijateljskih odnosa).
14. Klijent obavlja djelatnost koja je u skladu sa Nacionalnom procjenom rizika označena kao visokorizična.
15. Klijent obavlja djelatnost za koju je karakterističan veliki obrt ili uplate gotovog novca (npr. restorani, kladionice, pumpe, mjenjačnice, kazina, cvjećare, trgovci dragocjenim metalima i dragim kamenjem, automobilima, umjetničkim djelima, prevoznici robe i putnika, sportska društva, građevinske firme, investitori u izgradnju nekretnina i dr.).
16. Klijent ostvaruje značajne prilive od ofšor kompanija za koje je teško utvrditi vlasničku i poslovnu strukturu.
17. Klijent ima lošu reputaciju, poznate su njegove nezakonite aktivnosti iz prošlosti ili se njegova prošlost ne može provjeriti.
18. Klijent čija je vlasnička struktura takva da je teško utvrditi stvarnog vlasnika ili lice koje ima kontrolni udio (npr. fondacija, trust, odnosno sa njim izjednačen subjekt stranog prava, humanitarna i neprofitna nevladina organizacija).
19. Klijent ili stvarni vlasnik klijenta je funkcioner.
20. Neusaglašeni podaci u prikazanoj dokumentaciji klijenta (faktura se ne slaže sa prijemnicom/otpremnicom i transportnim dokumentom).
21. Klijent vrši transakcije avansnih plaćanja ili prima avansne uplate, a vjerovatnoća realizacije posla je mala s obzirom na poslovnu politiku klijenta i objektivne okolnosti.
22. Velike neobjašnjive fluktuacije u bilansu uspjeha - neusklađenost bilansnih pozicija (neopravdano visoki prihodi u odnosu na rashode).
23. Klijent vrši konverziju svojih potraživanja u učešće u kapitalu.
24. Klijent posluje sa gotovim novcem, odnosno posjeduje veću količinu gotovog novca, iako je priroda poslovanja klijenta takva da ne obuhvata plaćanja u gotovom novcu.
25. Klijent često vrši gotovinske uplate po osnovu dokapitalizacije preduzeća ili su evidentirane značajne gotovinske uplate po osnovu pozajmica, odnosno zajma od strane fizičkih lica.
26. Klijent plaća za robu ili uslugu koja ne odgovara opisu njegove djelatnosti.
27. Klijent posluje sa kriptoimovinskim pravima, odnosno posjeduje veću količinu kriptoimovinskih prava, iako je priroda poslovanja klijenta takva da nije neposredno vezana za kriptoimovinska prava.
28. Knjiženja promjena u finansijskim izvještajima vršena su na osnovu nevjerodostojnih dokumenata što može ukazati na sumnju da se radi o fiktivnim transakcijama.
29. Klijent fakturiše usluge za koje se ne može sa sigurnošću potvrditi da su i izvršene, odnosno fakturiše usluge nelogično visokog iznosa.
30. Klijent plaća za usluge za koje se ne može sa sigurnošću potvrditi da su i izvršene, odnosno za usluge plaća nelogično visoke iznose.
31. Klijent koji je obveznik revizije vrši česte statusne promjene.
32. Osnivanje, bez opravdanog razloga, velikog broja povezanih lica koja iznenada počinju da međusobno posluju bez posebno uočenih ekonomskih razloga.
33. Raspodjela neraspoređene dobiti nastale na osnovu fiktivnog poslovanja.
34. Broj zaposlenih lica kod klijenata nije kompatibilan sa obimom poslovanja klijenta.
35. Dati ili preuzeti zajmovi od firmi u "poreskim rajeovima" ili sa garancijom kreditnih institucija u "poreskim rajeovima".
36. Neobično visoke stope povrata na nerizičnu poslovnu aktivnost.
37. Klijent vrši pritisak na privredno društvo za reviziju da će promijeniti revizora, a sve sa ciljem dobijanja odgovarajućeg mišljenja.
38. Klijent plaća usluge u neuobičajeno visokim iznosima ka kompanijama sa sjedištem na ofšor destinacijama ili mu se ispostavljaju računi za pružene usluge društava ili organizacija koje imaju sjedište u visoko-rizičnim trećim državama, koje su poznate kao "poreski rajevi", odnosno imaju bankarski sistem koji dozvoljava veliku tajnost klijenata.
39. Klijent učestalo obavlja transakcije u velikim iznosima koje nijesu u skladu sa njegovim redovnim poslovanjem.

40. Klijent stalno posluje sa gubitkom za šta ne postoje opravdani razlozi.
41. Klijent isplaćuje velike svote novca kontrolisanim društvima čije se poslovanje razlikuje od uobičajenog poslovanja.
42. Klijent neuobičajeno kasni sa dostavljanjem knjigovodstvene dokumentacije i druge dokumentacije koja se traži u toku sprovođenja revizije.
43. Prenos udjela u pravnim licima se vrši bez naknade ili je prodajna cijena ugovorena u visini upisanog kapitala, a ostatak novca se plaća u gotovom novcu, dok se prenosom udjela u pravnim licima prenosi i neraspoređena dobit koja je višestruko veća od osnovnog kapitala.

LISTA INDIKATORA ZA PORESKO SAVJETOVANJE

1. Klijent ne želi da mu se pošta upućuje na adresu u Crnoj Gori.
2. Klijent ima račune kod različitih finansijskih institucija na istom području, bez vidljivog razloga.
3. Klijent ili njegovo poslovanje je praćeno ili nadzirano od strane nadležnih organa ili se nalazi na međunarodnoj potjernici.
4. Klijent pokazuje veliko interesovanje za prijavljivanje podataka po osnovu Zakona.
5. Klijent je uključen u poslove koji nijesu karakteristični za njegovo poslovanje.
6. Klijent bez posebnog razloga zahtijeva brzo obavljanje poslova ili transakcija bez obzira na veće troškove koje će ovakvo postupanje izazvati.
7. Klijent nudi novac, poklone ili druge pogodnosti kao protivuslugu za poslove za koje postoji sumnja da nijesu u potpunosti u skladu sa propisima.
8. Klijent je nedavno uspostavio više poslovnih obaveza s različitim finansijskim institucijama.
9. Klijent pruža sumnjive i nejasne informacije.
10. Klijent nema zaposlenih, što nije u skladu sa vrstom i obimom posla.

LISTA INDIKATORA ZA NOTARE

1. Prateća dokumentacija klijenta ima nedostatke i ne sadrži uobičajene informacije, odnosno klijent se protivi podnošenju ličnih isprava za identifikaciju, pokušava da obavi identifikaciju sa drugim ispravama koje nijesu lične isprave ili prilaže samo fotokopiju ličnih isprava.
2. Obaveza dostavljanja dokumentacije nadležnim organima odvrća klijenta od stupanja u pravni posao, odnosno bez valjanog razloga otkazuje poslovni odnos zbog zahtjeva za dodatnim pojašnjenjima.
3. Klijent pokazuje veliko interesovanje za prijavljivanje podataka po osnovu Zakona i vrlo dobro je upoznat sa slučajevima koji se odnose na pranje novca ili finansiranje terorizma.
4. Postoji sumnja da sredstva plaćanja iz kupoprodajnog ugovora potiču od pozajmica za koje se ne može utvrditi porijeklo ili se vezuju za pozajmljivača koji je lice sa lošom reputacijom.
5. Klijent obavlja djelatnost koja je u skladu sa Nacionalnom procjenom rizika označena kao visokorizična.
6. Postoji sumnja da klijenti u pravnom poslu, za koje se pretpostavlja i da su povezana lica, učestalo vrše kupoprodaje po netržisnim uslovima.
7. Klijent za učinjenu uslugu nudi mnogo više novca nego što je to uobičajeno za takvu vrstu usluge.
8. Klijent traži savjet za obavljanje određenog pravnog posla koji je povezan sa krivičnim djelom.
9. Klijent je novoosnovano domaće pravno lice čiji je osnivački kapital mali ili nema zaposlene, a ulaže značajne sume novca u kupovinu nepokretnosti.
10. Klijent dolazi iz visoko-rizične treće države.
11. Klijent traži notarske usluge u neuobičajeno radno vrijeme (rano ujutro, kasno uveče, van radnog vremena) ili zahtijeva brzo izvršenje tih usluga bez opravdanog razloga.
12. Prilikom zaključivanja kupoprodajnog ugovora kod notara prodavac svojim potpisom potvrđuje da je kupac izmirio cjelokupan iznos kupoprodajne cijene bez priloženog dokaza.
13. Ugovorne strane ne nastupaju stvarno u svoje ime i pokušavaju da sakriju identitet stvarnog klijenta.
14. Klijent odbija da dostavi na uvid podatke koji se u praksi uobičajeno prikupljaju (lični podaci, adresa, zanimanje) i/ili postoje nedosljednosti u priloženoj dokumentaciji (datumi, potpisi i sl).
15. Klijent je, prema tvrdnjama medija, poznat javnosti kao lice koje je uključeno u vršenje nelegalnih privrednih aktivnosti (siva zona poslovanja) i/ili kriminalnih aktivnosti.

16. Kupoprodaja nekretnina odvija se istog dana ili u vrlo kratkom vremenskom periodu, naročito kad se uočava značajno odstupanje od tržišne cijene, a pretpostavlja se da su klijenti povezana lica.
17. Klijent je ofšor pravno lice ili obavlja transakcije u vezi nekretnina za fizička i/ili pravna lica, rezidente i/ili nerezidente koji su sa ofšor destinacija ili za ofšor pravna lica.
18. Klijent čija je struktura takva da je teško utvrditi stvarnog vlasnika ili lice koje ima kontrolni udio (klijenti koji koriste treća lica, fondacije, trustovi ili slična lica stranog prava, humanitarne i neprofitne nevladine organizacije).
19. Klijent je zainteresovan za uspostavljanje poslovnih odnosa i ulaganja u nekretnine, a za kojeg postoji sumnja da je povezan sa terorističkim aktima i/ili je iz države koja se nalazi na konsolidovanoj listi Komiteta za sankcije na osnovu Rezolucije 1267 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija.
20. Zakupnina u iznosu koji je značajno veći od zakupnine nekretnine približnih karakteristika na istoj ili sličnoj lokaciji, koja se unaprijed plaća za duži vremenski period, kad postoji sumnja u kriminalnu namjeru i fiktivnost ugovora o zakupu.
21. Klijent koji je nedavno kupio nekretninu prodaje tu nekretninu za višestruko veću cijenu od kupovne, što ukazuje na povezana lica zbog fiktivnog prenosa novca i skrivanja porijekla i raslojavanja.
22. Klijent pokazuje veliko interesovanje da brzo obavi kupoprodajnu transakciju, iako za to nema posebnog razloga i zahtijeva brzo i formalno zaključenje ugovora i ističe namjeru za složenim i neuobičajenim načinima plaćanja.
23. Klijent iskazuje neuobičajen zahtjev za zaštitom privatnosti, posebno u vezi sa podacima koji se odnose na njegov identitet, djelatnost, imovinu ili poslovanje i želi da uvjeri notara da nije potrebno da popuni ili priloži neki od potrebnih dokumenata.
24. Klijent je kupio nekretninu, pa je prodaje u relativno kratkom roku nakon kupovine, iako je pri samoj prodaji sasvim vidljivo da će za njega to biti poslovni gubitak.
25. Klijent zahtijeva da se zaključi kupoprodajni ugovor u velikom iznosu (gdje se on pojavljuje u ulozi kupca), a nakon realizacije prvog dijela poslovne transakcije iz ugovora, klijent odustaje od kupovine, odnosno traži raskid ugovora, iako je poznato da klijent ima dovoljno novčanih sredstava za realizaciju kupoprodajnog ugovora. Ovim činom klijent svjesno gubi određena novčana sredstva, bez ikakve ekonomske ili pravne opravdanosti.
26. U predugovoru se zahtijeva od notara unošenje nesrazmjerno veće cijene nekretnine od tržišne.
27. Nekretnine se prodaju učestalo sa neobičnim profitom (neznatan ili prevelik profit) ili nejasnim razlogom za takvu prodaju.

LISTA INDIKATORA ZA ADVOKATE

1. Klijent izbjegava lični susret sa advokatom ili kontaktira sa advokatom samo preko trećih lica.
2. Klijent se protivi podnošenju ličnih isprava za identifikaciju ili prilaže samo fotokopiju ličnih isprava.
3. Klijent nudi novac, poklone ili druge neuobičajene pogodnosti kao protivuslugu za neuobičajeni ili sumnjiv posao.
4. Klijent pokazuje veliko interesovanje za prijavljivanje podataka po osnovu Zakona.
5. Klijent bez posebnog razloga zahtijeva brzo obavljanje posla ili izvršenje transakcije bez obzira na veće troškove koje će ovakvo postupanje izazvati.
6. Klijent uključuje kao uzgredne učesnike posla neprofitne ili humanitarne organizacije, za šta ne postoji opravdan ekonomski razlog.
7. Klijent obavlja transakcije sa nekretninama za fizička i/ili pravna lica, rezidente i/ili nerezidente koji su sa ofšor destinacija ili za ofšor kompanije.
8. Obaveza dostavljanja dokumentacije nadležnim organima odvrća klijenta od stupanja u pravni posao, odnosno bez valjanog razloga otkazuje poslovni odnos, odnosno punomoćje zbog zahtjeva za dodatnim pojašnjenjima.
9. Klijent se pojavljuje sa većom količinom gotovog novca, dragocjenih metala, dragog kamenja ili vrijednosnih papira koje želi da deponuje ili preda za obavljanje određene transakcije ili poslovnog odnosa, a na način neuobičajen za redovno finansijsko poslovanje.
10. Klijent je vrlo dobro upoznat sa slučajevima koji se odnose na pranje novca ili finansiranje terorizma.
11. Klijent pruža sumnjive ili nejasne informacije.
12. Klijent upotrebljava adrese poštanskih fahova ili druge vrste poštanskih adresa umjesto adrese ulice, što nije uobičajeno za navedeno mjesto ili područje.

LISTA INDIKATORA ZA TRGOVCE DRAGOCJENIM METALIMA I DRAGIM KAMENJEM

1. Klijent neselektivno kupuje robu bez obzira na vrijednost, veličinu ili boju.
2. Kupovine ili prodaje koje su neuobičajene za klijenta ili dobavljača.
3. Neuobičajeni načini plaćanja, kao što su velike količine gotovog novca, višestruko ili sekvencijalno numerisani nalozi za plaćanje, putnički čekovi ili blagajnički čekovi ili plaćanje od trećih lica.
4. Pokušaji klijenta ili dobavljača da zadrže visok stepen tajnosti u pogledu transakcije, kao što je zahtjev da se ne vode uobičajene poslovne evidencije.
5. Klijent nerado daje odgovarajuće identifikacione podatke prilikom kupovine.
6. Transakcije koje su raspoređene tako da se izbjegava Zakonom propisana obaveza izvještavanja.
7. Klijent naručuje artikal, plaća ga u gotovom novcu, otkazuje porudžbinu i zatim dobija veliki povrat novca.
8. Klijent koji nakit visoke vrijednosti, dragocjeni metal ili dragi kamen plaća isključivo gotovim novcem.
9. Kupovina očigledno premašuje mogućnosti klijenta na osnovu njegovog navedenog ili poznatog zanimanja ili prihoda.
10. Klijent pokušava da koristi ček trećeg lica ili kreditnu karticu trećeg lica.
11. Sredstva dolaze iz finansijskog centra koji se nalazi na ošor destinaciji, a ne iz lokalne kreditne institucije.
12. Velike ili česte kupovine izvršene u sredstvima koja nijesu euri.
13. Transakcija nema poslovni smisao.
14. Kupovine ili prodaje koje nijesu u skladu sa standardnom praksom ovog sektora (trgovina dragocjenim metalima i dragim kamenjem).

LISTA INDIKATORA ZA TRGOVCE MOTORNIM VOZILIMA

1. Klijent pokušava da kupi motorno vozilo sa značajnim iznosom gotovog novca.
2. Klijent nerado pokazuje ili odbija da pokaže ličnu ispravu za identifikaciju radi vršenja transakcije.
3. Klijent uplaćuje značajne depozite u gotovom novcu, a sredstva na računu potiču od neuobičajenih izvora, npr. trećeg lica ili lica koje se bavi zelenaštvom.
4. Kupovina je izvršena u ime lica koja očigledno nemaju ekonomski kapacitet da izvrše takvu vrstu kupovine.
5. Otkazivanje porudžbine u zadnjem trenutku, što znači da bi klijentu sredstva trebalo da budu nadoknađena putem poslovnog čeka.
6. Klijent kupuje motorno vozilo bez pregleda.
7. Klijent kupuje više motornih vozila u kratkom vremenskom periodu, a ne interesuje ga mnogo tip, cijena, stanje i sl.
8. Klijent ima kriminalnu prošlost.
9. Klijent koristi ili dostavlja lične isprave za identifikaciju sa različitim ličnim imenima.
10. Klijent ne želi da stavi svoje ime na bilo kom dokumentu koji bi ga povezao ili ga povezuje sa kupovinom motornog vozila.
11. Čini se da kupovina premašuje mogućnosti klijenta na osnovu njegovog navedenog ili poznatog zanimanja ili prihoda.

LISTA INDIKATORA ZA OBVEZNIKE U PROMETU NEKRETNINA I GRAĐEVINARSTVU

1. Klijent plaća nekretninu gotovim novcem, hartijama od vrijednosti izdatim od strane poslovnih kreditnih institucija ili čekovima koji glase na donosioca.
2. Klijent kupuje nekretninu na ime srodnika, prijatelja, advokata, odnosno kompanija bez posebnog razumnog objašnjenja.
3. Prenos nekretnine se vrši sa jednog fizičkog ili pravnog lica na drugo lice bez razumnog objašnjenja za tu vrstu prenosa.
4. Kupac kupuje nekretninu na neviđeno ili ne pokazuje naročit interes za karakteristike te nekretnine.
5. Ugovorne strane ne nastupaju u svoje ime i pokušavaju da sakriju identitet stvarnog kupca ili prodavca.
6. Klijent želi da sagradi luksuznu kuću na periferiji, odnosno neurbanizovanoj lokaciji.
7. Klijent kupuje i prodaje više nekretnina u kratkim vremenskim periodima, bez razumnog objašnjenja.

8. Klijent traži da se u ugovoru o kupoprodaji nekretnine unese umanjeni iznos cijene, a da ostatak plati u gotovom novcu.
9. U transakciju je uključeno više pravnih lica iako ne postoji nikakva veza između transakcije i djelatnosti kojima se bave ta pravna lica ili ta pravna lica ne obavljaju nikakvu poslovnu aktivnost u okviru djelatnosti kojima se bave.
10. Kupac nije posebno zainteresovan za prikupljanje boljih ponuda ili za postizanje boljih uslova plaćanja.
11. Kupovina nekretnina bez ovjerenih ugovora, na osnovu internih dogovora dvije strane.
12. Kupovina i prodaja nekretnine se odvija istog dana ili u kratkim vremenskim periodima, gdje se uočava znatno odstupanje od tržišne cijene.
13. Kupovina nekretnine je nesrazmjerna kupovnoj moći kupca.
14. Klijenti pokazuju interesovanje da brzo obave kupoprodajnu transakciju, iako za to nema posebnog razloga.
15. Kupac pokazuje izrazitu zainteresovanost za određenu nekretninu i lokaciju i ne ispoljava naročitu zainteresovanost za cijenu te nekretnine (kupovina po svaku cijenu).
16. Transakcija gdje klijent zahtijeva plaćanje u parcijalnom iznosu sa kratkim vremenskim intervalima između plaćanja.
17. Klijent pokušava da se identifikuje drugim ispravama, koje nijesu lične isprave.
18. Klijent na uvid prilaže samo fotokopije ličnih isprava za identifikaciju ili nedgovarajuće isprave.
19. Klijent odbija da da podatke koji se u praksi uobičajeno prikupljaju (lični podaci, adresa, zanimanje) i/ili postoje nedosljednosti u priloženoj dokumentaciji (datumi, potpisi i drugi podaci).
20. Klijent (pravno lice) daje adresu koja predstavlja broj poštanskog faha za komunikaciju sa posrednikom ili je adresa na kojoj je taj klijent registrovan nepostojeća.
21. Klijent je, prema tvrdnjama medija, poznat javnosti kao lice koje je uključeno u vršenje nelegalnih privrednih (siva zona poslovanja) i/ili kriminalnih aktivnosti.
22. Klijent u posljednjem trenutku, pred realizaciju ugovora, mijenja ugovorne strane (dovodi novo lice), ne pružajući objašnjenje za takvo postupanje, a poznat je po svojim nelegalnim aktivnostima.
23. Klijent pokušava uspostaviti dobre i prijateljske odnose sa zaposlenima kod posrednika, a prema javnim saznanjima potiče iz kriminalnog miljea.
24. Klijent koji se interesuje za nekretninu, koju nije lično vidio, tu nekretninu kupuje preko posrednika (advokata, zastupnika, bliskih osoba i dr.), a postoje saznanja da klijent kupac obavlja razna poslovanja na ivici legalnosti (nezakonito).
25. Vrijednost ponuđene nepokretnosti je velika, a klijent daje nelogične odgovore o načinima plaćanja te nepokretnosti, odnosno raspituje se da se transakcije isključivo obave u gotovom novcu ili kombinovano sa nepouzdanim izvorima plaćanja.
26. Transakcije gdje klijent zahtijeva plaćanje koje se sastoji od više manjih uplata, koje u zbiru čine cijenu nepokretnosti (usitnjavanje), naročito ako se radi o nekretninama visoke vrijednosti i gdje postoje saznanja da su ugovorne strane povezane u nelegalne ili kriminalne aktivnosti.
27. Klijent koji prema saznanjima ima izvore novca u inostranstvu ili van finansijskog sistema i želi da ugovori plaćanja u više manjih iznosa koristeći platne institucije za prenos novca.
28. Klijent insistira na novim uslugama novčanog poslovanja, pri čemu postoji vjerovatnoća da ne mogu da se identifikuju realni tokovi novca ili učesnici plaćanja, koji se do sada nijesu pojavljivali na tržištu kod posrednika ili se koriste različiti elektronski ili drugi kanali plaćanja.
29. Klijent insistira na elektronskom zaključenju ugovora i elektronskom ispostavljanju kupoprodajnog naloga, a potiče iz države poznate po proizvodnji i distribuciji narkotika, visoko-rizične treće države, odnosno države za koju se sumnja da podstiču terorističke aktivnosti i finansiranje, iako nije izvjesno da će biti usluga posredovanja izvršena.
30. Više transakcija kupoprodaje nepokretnosti koje vrši grupa fizičkih i/ili pravnih lica (nevladina, humanitarna, vjerska ili druga neprofitna organizacija) za koje se pretpostavlja da su umiješane u neke nedozvoljene radnje, a postoje saznanja da izvori novca za plaćanja potiču od nesrodnih lica.
31. Klijent nudi visoku posredničku naknadu, sa ciljem potkupljivanja kako se ne bi preduzimale radnje i obaveze iz Zakona.
32. Klijent ne pokazuje naročit interes za karakteristike nepokretnosti (kvalitet izrade, lokaciju, datum završetka i primopredaje), već po svaku cijenu želi da se izvrši usluga posredovanja prometa/zakupa nepokretnosti.

33. Klijent je zainteresovan za uspostavljanje poslovnih odnosa i ulaganja u nekretnine, a za kojeg postoji sumnja da je povezan sa terorističkim aktima i/ili je iz države koja se nalazi na konsolidovanoj listi Komiteta za sankcije na osnovu Rezolucije 1267 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija.
34. Transakcije koje dolaze iz visoko-rizičnih trećih država bez obzira na to da li klijent dolazi iz tih država.
35. Zakupnina u iznosu koji je značajno veći od zakupnine nekretnine približnih karakteristika na istoj ili sličnoj lokaciji, koja se unaprijed plaća za duži vremenski period, kad postoji sumnja u kriminalnu namjeru i fiktivnost ugovora.
36. Klijent koji je nedavno kupio nepokretnost, prodaje je za višestruko veću cijenu od kupovne, što ukazuje na povezana lica zbog fiktivnog transfera novca i skrivanja porijekla i raslojavanja.
37. Klijent zahtijeva da se transakcija izvrši hitno ili zahtijeva da se ona tretira kao povjerljiva.
38. Klijent je "veoma pričljiv" u vezi sa temama koje se tiču pranja novca ili finansiranja terorizma.
39. Klijent neuobičajeno dobro poznaje zakonske propise u vezi sa prijavljivanjem sumnjive transakcije, brzo potvrđuje posredniku da su novčana sredstva "čista" i da "nijesu oprana".
40. Klijent pokazuje neočekivano veliko interesovanje za mehanizme i načine funkcionisanja sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
41. Stvarni vlasnik klijenta je strano fizičko lice državljanin "poreskog raja", odnsono visoko-rizične treće države, dok se iz opšteg poslovanja stiče utisak da je stvarni vlasnik neko domaće fizičko lice.
42. Klijent je državljanin visoko-rizične treće države.
43. Posrednik ima saznanja da je klijent bio kažnjavan za neka krivična djela.
44. Klijent se u sredstvima javnog informisanja dovodi u vezu sa terorizmom, finansiranjem terorizma, ekstremizmom, fundamentalizmom i vjerskim radikalizmom.
45. Postoje saznanja da klijent ima lošu reputaciju ili da postoji sumnja u izvore sredstava, u svom poslovanju koristi virtuelne valute ili koristi alternativne kanale plaćanja, sa ciljem izbjegavanja redovnih finansijskih kanala.
46. Posrednik sumnja u istinitost navedene svrhe transakcije (npr. pomoć porodici, izdržavanje lica, pojmovi često korišćeni od strane ekstremista i terorista i sl.), naročito ako se radi o učestalim naložima gdje se ne može utvrditi lična ili poslovna veza između učesnika transakcije.
47. Transakcije za koje su zaposleni kod obveznika na osnovu iskustva, znanja i informacija kojima raspolažu, ocjenili da nijesu u skladu sa uobičajenim aktivnostima klijenta.

LISTA INDIKATORA ZA PRIREĐIVAČE IGARA NA SREĆU

I. Indikatori za kazina, kladionice i automat klubove

1. Sumnjive aktivnosti u vezi sa identifikacijom klijenta:
  - klijent za potrebe identifikacije daje na uvid lične isprave koje izgledaju kao da su falsifikovane, izmijenjene ili sadrže netačne podatke ili predaje na uvid samo kopiju lične isprave za identifikaciju,
  - klijent protestuje da na zahtjev ovlašćenog lica u kazinu pruži na uvid ličnu ispravu za identifikaciju ili daje lažne podatke,
  - lične isprave za identifikaciju koje klijent stavlja na uvid izdate su u drugoj državi i postoje razlozi zbog kojih provjera njihove autentičnosti nije moguća,
  - klijent se pojavljuje u društvu sumnjivih lica ili je poznato da su ta lica kažnjavana za određena krivična djela.
2. Sumnjive aktivnosti u vezi sa kupovinom čipova za igru u kazinu:
  - dva ili više klijenata kupuju čipove za gotovi novac (transakcija je u iznosu koji je malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom), a zatim se kockaju sa minimalnim iznosima. Klijenti naknadno spajaju sve svoje čipove i jedan od njih ide na šalter da unovči čipove,
  - klijent traži od lica zaposlenog u kazinu da nadzire njegovu igru i da ga opomene kad se njegov dobitak približi iznosu transakcije koji je malo ispod iznosa za koji je propisano prijavljivanje, odnosno izvještavanje u skladu sa Zakonom.
3. Sumnjive aktivnosti kad klijent koristi usluge drugih lica za formiranje transakcija u gotovom novcu u kazinu:
  - klijent koji je dobio veliki iznos traži podršku i uslugu drugog lica u kazinu da bi na taj način naplatio neke žetone i tako izbjegao prijavljivanje transakcija po Zakonu.
4. Sumnjive aktivnosti kad klijent igra na minimalni iznos:

- klijent kupuje velike količine čipova za gotov novac za stolom, kocka se na minimalne iznose i nakon toga ubrzo odlazi na šalter da unovči čipove,
  - klijent pokušava da na neki način utiče na lice zaposleno u kazinu i tako izbjegne prijavljivanje transakcije na osnovu Zakona, tražeći da se povraćaj gotovog novca za žetone ili evidencija o njegovim gotovinskim transakcijama vodi na ime drugog lica.
5. Sumnjive aktivnosti u cilju sprovođenja igre na minimum rizika od kockanja:
    - dva učesnika igara učestalo i istovremeno ulozima na iste iznose pokrivaju obje strane iste igre (npr. ulažu i na crno i na crveno ili par i nepar u ruletu ili ulažu i za i protiv banke u igri baccarat),
    - klijent kupuje žetone za gotov novac, ulaže u igru sa malim šansama za gubitak novca (npr. ulaže istovremeno na crveno i crno na ruletu) ili se angažuje minimalno u kockanju ili se uopšte ne kocka, a kasnije odlazi na blagajnu da unovči žetone za gotov novac zahtijevajući apoene koji su veći od apoena sa kojima je izvršio kupovinu žetona,
    - klijent zahtijeva potvrdu o dobitku koja se ne mora izdavati u kazinima.
  6. Klijent ima stalni ili privremeni boravak u visko-rizičnoj trećoj državi.
  7. Klijent je politički eksponirano lice.
  8. Klijent se pojavljuje u društvu sumnjivih lica ili je poznato da je bio kažnjavao za neka krivična djela.
  9. Više klijenata kupuju čipove za gotov novac (transakcija je na nešto niži iznos od iznosa koji se prijavljuje po Zakonu), a zatim se kockaju sa minimalnim iznosima.
  10. Redovni klijent mijenja način učestvovanja u igrama na sreću ili ulaže neobično visoke novčane iznose u tim igrama.
  11. Redovni klijent počinje da troši osjetno manje sume novca, ali češće učestvuje u igrama na sreću.
  12. Slučajni klijent (klijent koji nije redovni) ulaže velike iznose novca u igrama na sreću.
  13. Klijent kupuje veliku količinu žetona za gotov novac, učestvuje ograničeno u igrama na sreću sa namjerom da stvori percepciju značajnog kockanja, a zatim unovči čipove za gotov novac u velikim apoenima i traži potvrdu o dobitku.
  14. Klijenti koje mediji dovode u vezu sa terorizmom, finansiranjem terorizma, terorističkim organizacijama ili terorističkim aktivnostima.
  15. Postoji sumnja da je riječ o označenom licu u skladu sa zakonom kojim se uređuju restriktivne mjere.
  16. Za klijenta je u prethodnom periodu bio izdat nalog od strane finansijsko-obavještajne jedinice za praćenje transakcija koje se vrše kod obveznika.
  17. Postoji sumnja da klijent vrši transakcije po instrukcijama drugog lica, u čijoj se pratnji najčešće i pojavljuje.
  18. Transakcije za koje su službenici na osnovu iskustva, znanja i informacija kojima raspoložu ocijenili da nijesu u skladu sa uobičajenim aktivnostima klijenta.
  19. Klijent vrlo dobro poznaje pravila o obavještavanju o sumnjivim transakcijama.
  20. Klijent ima račune kod više od tri različite finansijske institucije na istom području bez pravog razloga.
  21. Klijent neočekivano pokazuje veliko interesovanje za organizacionu strukturu priređivača, kao i za interne kontrole u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
  22. Klijent pokušava da uspostavi ili održava prijateljske odnose sa zaposlenima u igračnici.
  23. Klijent kod gotovinskih transakcija donosi veće svote neprebrojanog novca, a nakon prebrojavanja, smanjuje transakciju na iznos koji je nešto ispod 10.000 eura.
  24. Klijent kod gotovinskih transakcija donosi veće svote neprebrojanog novca u pohabanim i oštećenim novčanicama.

II. Indikatori za online igre na sreću

1. Obveznik ima saznanja da klijent prikriva podatke o lokaciji i adresi u smislu zakona kojim se uređuju elektronske komunikacije (IP adresa).
2. Klijent pristupa sa IP adrese (1p1egpe1 RgoSoso! asIgezb) iz visoko-rizične treće države.
3. Klijent je državljanin visoko-rizične treće države.
4. Obveznik ima saznanja da je klijent bio kažnjavao za neka krivična djela.
5. Klijent je politički eksponirano lice.
6. Klijent posjeduju kartice koje su izdate na ofšor destinacijama ili u visoko-rizičnim trećim državama.

7. Klijent traži da se ostvareni dobitak prenese na neki drugi račun ili na račun trećeg lica.
8. U slučaju velikog dobitka izbjegava da se identifikuje.
9. Klijent se interesuje za određene pakete igara i sugerije predloge pojedinih paketa.
10. Klijent podnosi ili je podnosio zahtjev za registraciju više evidencionih naloga sa istim podacima.
11. Klijent ima višestruke račune ili "op Npe novčanike" na kojima pojedinačno ne prelazi iznose uplate i/ili isplate, koji se prijavljuju po Zakonu.
12. Klijent ima više od tri bankovna računa i naizmjenično ih koristi prilikom učestvovanja u igrama na sreću.
13. Detalji bankovnih računa, odnosno platnih kartica ne odgovaraju registrovanim podacima o klijentu (identitet prevara/ukradeni identitet).
14. Klijent koristi pripejd kartice za učestvovanje u igrama na sreću.
15. Klijent deponuje gotov novac za dopunu na svom evidencionom računu radi učestvovanja u igrama na sreću preko sredstava elektronske komunikacije.
16. Klijent uplati relativno visoki iznos novca na svoj evidencioni račun i nakon određenog perioda ga povlači, bez ikakvih aktivnosti ili nakon vrlo malog učestvovanja u igrama na sreću.
17. Klijent redovno ulaže velike novčane iznose u igrama na sreću, sa najnižim prihvatljivim nivoom gubitka.
18. Klijent ulaže malo, ali često, u igrama na sreću, a njegova godišnja ukupna potrošnja je velika i znatno prevazilazi njegove godišnje prihode.
19. Različiti klijenti se povezuju sa istim bankovnim računom koji koriste, a sa kog se polažu sredstva ili na koji se isplaćuju dobiti u igrama na sreću (ovlašćenja po transakcionim računima).
20. Klijent se može povezati sa ranije registrovanim evidencionim naložima.
21. Klijenti koga mediji dovode u vezu sa terorizmom, finansiranjem terorizma, terorističkim organizacijama ili terorističkim aktivnostima.
22. Postoji sumnja da je riječ o označenom licu u skladu sa Zakonom kojim se uređuju restriktivne mjere.
23. Za klijenta je u prethodnom periodu bio izdat nalog od strane finansijsko-obavještajne jedinice za praćenje transakcija koje se vrše kod obveznika.
24. Klijenti razbijaju velike iznose depozita na manje transakcije.
25. Transakcije za koje su zaposleni kod obveznika na osnovu iskustva, znanja i informacija kojima raspoložu ocijenili da nijesu u skladu sa uobičajenim aktivnostima klijenta.
26. Klijent vrlo dobro poznaje pravila o obavještavanju o sumnjivim transakcijama.
27. Informacije koje klijent pruža sadrže brojne neusklađenosti (npr. domen e-pošte ili broj telefona ne odgovaraju državi).
28. Klijent kod gotovinskih transakcija donosi veće svote neprebrojanog novca, a nakon prebrojavanja, smanjuje transakciju na iznos koji je nešto ispod limita za koji postoji zakonska obaveza prijavljivanja.
29. Klijent kod uplate gotovinskih transakcija za dopunu na svom evidencionom računu, radi učestvovanja u igrama na sreću preko sredstava elektronske komunikacije donosi veće svote neprebrojanog novca u pohabanim i oštećenim novčanicama.

LISTA INDIKATORA ZA POŠTU CRNE GORE

1. Roba koja je upućena poštom je različita od one koja je navedena u izjavi pošiljaoca zbog lažne ili obmanjujuće izjave koju je pošiljalac robe dao.
2. Dragocjeni metali, drago kamenje ili druge vrijednosti se kontinuirano šalju na adrese koje nijesu adrese trgovaca ili fabrika koje se bave prometom ili preradom dragocjenih metala, dragog kamenja ili drugih vrijednosti koje se šalju.
3. Lice odbija da se identifikuje ili kad sazna da treba da se identifikuje prekida dalju komunikaciju.
4. Lice koristi lažno ime, adresu ili broj telefona ili daje falsifikovane ili lažne lične isprave za identifikaciju.
5. Učestala dostava poštanskih novčanih uputnica istom licu.
6. Lice pokušava da određenom sumom novca utiče na zaposlenog koji radi na prijemu pošiljaka da ne izvrši uvid u lične isprave.
7. Pošiljalac je pravno ili fizičko lice registrovano na ofšor destinaciji ili u visoko-rizičnoj trećoj državi.

LISTA INDIKATORA ZA SKRIVANJE STVARNOG VLASNIKA

I. Indikatori za klijenta

1. Klijent nerado daje lične podatke.
2. Klijent nerado pristaje ili ne može da objasni:
  - svoje poslovne aktivnosti i istoriju pravnog lica,
  - identitet stvarnog vlasnika,
  - izvor, odnosno porijeklo svog bogatstva/sredstava,
  - zašto svoje aktivnosti sprovodi na određeni način,
  - sa kim sklapa poslove,
  - prirodu svog poslovanja sa trećim licima (posebno trećim licima koja se nalaze u stranim državama).
3. Povezana lica:
  - insistiraju na korišćenju posrednika (profesionalnog ili neformalnog) u svim interakcijama bez dovoljno opravdanja,
  - izbjegavaju lični kontakt bez dovoljno opravdanja,
  - su strani državljani bez značajnog poslovanja u Crnoj Gori,
  - odbijaju saradnju ili davanje informacija, podataka i dokumenata koji su obično potrebni za realizaciju transakcije,
  - su politički eksponirana lica ili imaju porodične ili profesionalne veze sa politički eksponiranim licima,
  - obavljaju transakcije koje izgledaju neuobičajeno s obzirom na starost pojedinca (ovo je posebno bitno za maloljetne klijente),
  - su osuđivana za prevaru, utaju poreza ili ozbiljna krivična djela,
  - pod istragom su ili je poznato da imaju veze sa kriminalcima,
  - ranije im je zabranjivano da obavljaju direktorsku funkciju u privrednim društvima ili da rade kao pružaoci usluga trustovima i privrednim društvima,
  - su potpisnici na računima privrednog društva bez dovoljno objašnjenja,
  - obavljaju finansijske aktivnosti i transakcije koje nijesu u skladu sa njihovim profilom kao klijenata,
  - su prijavili prihod koji nije u skladu sa njihovom imovinom, transakcijama ili stilom života.
4. Pravno lice ili pravni aranžmani:
  - uočava se dug period neaktivnosti nakon osnivanja, praćen iznenadnim i neobjašnjivim povećanjem finansijskih aktivnosti,
  - opisuju sebe kao privredno društvo, ali ih ne možete naći na internetu ili platformama poslovnih društvenih mreža (kao što su CRPS, LinkedIn, XING, itd.),
  - registrovani su pod imenom koje ne ukazuje na djelatnosti privrednog društva,
  - registrovani su pod imenom koje ukazuje da privredno društvo obavlja djelatnosti ili usluge koje u realnosti ne pruža,
  - registrovani su pod imenom kojim se imitira (veoma slično) ime drugih privrednih društava, posebno poznatih multinacionalnih korporacija,
  - koriste adresu e-pošte sa komercijalnim domenom (kao što su Hotmail, Gmail, Yahoo, itd.),
  - registrovani su na adresi koja ne odgovara profilu privrednog društva,
  - registrovani su na adresi koja se ne može locirati na mapama dostupnim na internetu (kao što je Google Maps),
  - registrovani su na adresi koja je takođe navedena za veliki broj drugih privrednih društava ili pravnih aranžmana, što ukazuje na korišćenje iste poštanske adrese,
  - direktora ili akcionare sa kontrolnim udjelom nije moguće locirati ili kontaktirati,
  - čini se da direktor ili akcionari sa kontrolnim udjelom nemaju aktivnu ulogu u privrednom društvu,
  - direktor, akcionari sa kontrolnim udjelom i/ili stvarni vlasnik su navedeni kao korisnici računa drugih pravnih lica ili pravnih aranžmana (što ukazuje na upotrebu profesionalnih nominalnih lica),
  - naveli su neobično veliki broj korisnika i drugih kontrolnih interesa,
  - veliki broj ovlašćenih potpisnika bez dovoljno objašnjenja ili poslovnog opravdanja,
  - osnovani, odnosno formirani u visoko-rizičnoj trećoj državi,

- osnovani, odnosno formirani u državi sa niskim porezima ili međunarodnom trgovinskom ili finansijskom centru,
  - redovno šalju novac u države sa niskim porezima ili u međunarodne trgovinske ili finansijske centre,
  - obavljaju veliki broj transakcija sa malim brojem klijenata,
  - obavljaju mali broj transakcija velike vrijednosti sa malim brojem klijenata,
  - redovno obavljaju transakcije sa međunarodnim privrednim društvima bez dovoljnih korporativnih ili trgovinskih opravdanja,
  - održavaju odnose sa stranim profesionalnim posrednicima pri čemu ne postoje istinske poslovne transakcije u državi poslovanja tih profesionalnih posrednika.
  - primaju velike iznose za finansiranje kapitala ubrzo nakon osnivanja/formiranja, koji se troše ili prenose na drugo mjesto u kratkom vremenskom periodu bez komercijalnog opravdanja,
  - održavaju saldo u kreditnoj instituciji blizu nule, uprkos čestim prilivima i odlivima,
  - sprovode finansijske aktivnosti i transakcije koje nijesu u skladu sa korporativnim profilom,
  - osnovani su u državi koja ne zahtjeva da privredna društva u centralni registar prijavljuju stvarne vlasnike,
  - posluju pomoću računa otvorenih u državama koje nijesu države u kojima je kompanija registrovana,
  - imaju više akcionara pri čemu svaki ima vlasnički udio malo ispod praga potrebnog za iniciranje sprovođenja mjera poznavanja i praćenja poslovanja klijenta.
5. Postoji razlika između pretpostavljenog bogatstva osnivača i predmeta osnivanja.
6. Fizička lica, pravna lica, odnosno pravni aranžmani:
- česta plaćanja stranim profesionalnim posrednicima,
  - koriste više bankovnih računa bez valjanog razloga,
  - koriste bankovne račune u više država bez valjanog razloga,
  - fokus je na agresivnim strategijama za smanjenje poreza,
  - zainteresovani za osnivanje stranih privrednih društva, posebno u državama za koje se zna da nude podsticaje u vidu niskih poreza ili tajnosti podataka, bez dovoljno komercijalnog objašnjenja,
  - pokazuju ograničenu poslovnu pronicljivost uprkos znatnim interesovanjima za pravna lica,
  - traže prečice ili pretjerano brze transakcije, čak i kad one predstavljaju nepotreban poslovni rizik ili trošak,
  - izgledaju nezainteresovano za strukturu privrednog društva koje osnivaju,
  - zahtjevaju upoznavanje sa finansijskim institucijama kako bi im se obezbjedile kreditna institucijske usluge,
  - zahtijevaju formiranje složene strukture privrednog društva bez dovoljno poslovne logike,
  - nijesu podnijeli ispravna dokumenta organu uprave nadležnom za naplatu poreza,
  - daju falsifikovane spise ili falsifikovanu dokumentaciju,
  - su imenovana lica ili grupe,
  - izgleda da angažuju više profesionalnih posrednika u istoj državi kako bi realizovali iste (ili usko povezane) aspekte transakcije bez jasnog razloga za to.
7. Ispitivanje poslovne evidencije ukazuje:
- na neslaganje kupovnih i prodajnih faktura,
  - na dvostruko fakturisanje za različite države,
  - na fabrikovanu evidenciju o vlasništvu preduzeća,
  - na lažne fakture kreirane za usluge koje nijesu sprovedene,
  - na lažni papirni trag,
  - na prodaju imovine po uvećanim cijenama između subjekata pod kontrolom istog stvarnog vlasnika,
  - na ugovore za nominalne direktore i akcionare,
  - da članovi porodice koji nemaju ulogu ili učešće u vođenju poslovanja navode se kao stvarni vlasnici pravnih lica ili pravnih aranžmana,
  - da zaposleni u profesionalnim posredničkim privrednim društvima nastupaju kao nominalni direktori ili akcionari,
  - na ostavku i zamjenu direktora ili ključnih akcionara ubrzo nakon osnivanja,
  - da se lokacija privrednog društva često mijenja bez očiglednog poslovnog opravdanja,
  - da se funkcioneri ili članovi upravnog odbora često mijenjaju bez odgovarajućeg razloga.

8. Složene korporativne strukture za koje se čini da, u smislu legitimnosti, ne zahtijevaju postojeći nivo složenosti ili koje nemaju komercijalnog smisla.
9. Jednostavni bankarski odnosi se uspostavljaju pomoću profesionalnih posrednika.

II. Indikatori o fantomskim firmama

1. Nominalni vlasnici i direktori:
  - formalna nominalna lica (formalna nominalna lica mogu biti "masovna" nominalna lica koji su nominalni agenti za veliki broj fantomskih firmi),
  - neformalni nominalni vlasnici, kao što su djeca, supružnici, rođaci ili saradnici, koji nijesu uključeni u vođenje privrednog društva.
2. Adresa masovne registracije (obično adresa PUTK koji upravlja većim brojem fantomskih firmi u ime svojih klijenata).
3. Kao adresa navedena samo poštanska adresa (često se koristi kad ne postoje profesionalni PUTK i u kombinaciji sa neformalnim nominalnim licima).
4. Nijesu vršene stvarne poslovne aktivnosti.
5. Isključivo se realizuju tranzitne transakcije i čini se da ne donose ni bogatstvo ni prihod (čini se da transakcije teku kroz privredno društvo u kratkom periodu bez neke druge svrhe).
6. Nema zaposlenih (ili samo jedno lice kao zaposleni).
7. Ne plaćaju se porezi, doprinosi za penzione fondove ili socijalna davanja.
8. Nema fizičkog prisustva.

III. Indikatori o transakciji

1. Klijent je i naručilac i korisnik usluga više odlaznih međunarodnih transfera sredstava.
2. Veze između strana su upitne ili stvaraju sumnje koje klijent ne može da objasni.
3. Finansijska sredstva obezbjeđuje zajmodavac, uključujući fizičko ili pravno lice, koje nije poznata kreditna institucija, bez logičnog objašnjenja ili komercijalnog opravdanja.
4. Krediti se dobijaju od fizičkih lica bez ikakvog pratećeg ugovora o zajmu, jemstva ili redovne otplate kamate.
5. Transakcija:
  - se odvija između dvije ili više strana koje su povezane bez očiglednog poslovnog ili trgovinskog razloga,
  - je poslovna transakcija koja uključuje članove porodice jedne ili više strana bez legitimnog poslovnog razloga,
  - je ponovljena transakcija između istih strana tokom ugovorenog vremenskog perioda,
  - je velika ili ponovljena transakcija, a izvršilac - klijent je potpisnik računa, ali nije naveden kao lice koje ima kontrolni udio u privrednom društvu ili imovini,
  - se obavlja sa poslovnog računa, ali uočava se da se finansiraju lični troškovi, uključujući kupovinu imovine ili rekreativne aktivnosti koje nijesu u skladu sa profilom privrednog društva,
  - se izvršava sa poslovnog računa i uključuje veliki iznos u gotovom novcu, bilo kao uplata ili isplata, što predstavlja anomaliju ili nije u skladu sa profilom privrednog društva,
  - se dešava ciklično (odlazne i dolazne transakcije su slične veličine i šalju se i primaju sa istih računa, što ukazuje da se odlazeća sredstva vraćaju sa malim gubitkom) (poznatije kao "kružne" transakcije),
  - podrazumjeva dvosmjerni prenos sredstava između klijenta i profesionalnog posrednika za slične sume novca,
  - uključuje dva pravna lica sa istim direktorima, akcionarima ili stvarnim vlasnicima,
  - uključuje profesionalnog posrednika bez odgovarajućeg razloga ili očiglednog opravdanja,
  - uključuje komplikovane transakcione postupke bez odgovarajućeg objašnjenja ili evidencije o trgovini,
  - podrazumijeva prenos nepokretnosti sa fizičkog na pravno lice vantržišnom prodajom,
  - uključuje upotrebu više velikih gotovinskih plaćanja za isplatu zajma ili hipoteke,
  - uključuje šifrovan račun,
  - uključuje ugovore o licenci između privrednih društava u vlasništvu istog pojedinca,
  - uključuje kupovinu robe visoke vrijednosti u gotovom novcu,
  - uključuje prenos akcija koje glase na donosioca putem vantržišne prodaje,
  - podrazumjeva da se zajam ili hipoteka otplaćuje prije planiranog roka, uz realizaciju gubitka,

- uključuje ugovorne odnose pod uslovima koji nemaju poslovnog smisla za ugovorne strane,
  - uključuje ugovorne odnose sa neobičnim klauzulama koje omogućavaju klijentima da se zaštite od odgovornosti, ali većina profita se realizuje na početku posla,
  - se vrši preko kripto novčanika.
6. Sredstva uključena u transakciju:
- su neuobičajena u kontekstu profila klijenta ili kupca,
  - su neobična u poređenju sa prethodnim transakcijama,
  - se šalju u ili primaju iz neke strane države pri čemu ne postoji očigledna povezanost između te države i klijenta,
  - se šalju ili primaju iz države sa niskim porezima ili međunarodnog trgovinskog ili finansijskog centra,
  - se šalju ili primaju iz visoko-rizičnih trećih država.
7. Sredstvo se kupuje gotovim novcem, a zatim se koristi kao jemstvo za zajam u kratkom vremenskom periodu.

LISTA INDIKATORA ZA PREPOZNAVANJE SUMNJIVIH TRANSAKCIJA I KLIJENATA KORIŠĆENJEM KOMPJUTERSKE TEHNOLOGIJE - RAČUNARSKOG KRIMINALA

I. Generalni indikatori

1. Transakcija je povezana sa kupovinom ili prodajom virtuelne valute (Bitcoins, Litecoin, Ethereum, Zcash).
2. Transakcija je povezana sa transferom dobitaka sa platformi za online klađenje.
3. Klijent zahtijeva da se transakcija izvrši hitno ili zahtijeva da se ona tretira kao povjerljiva.

II. Indikatori povezani sa bankarskim računima, odnosno transakcijama

1. Klijent prima uplatu preko internet platnih sistema (PayPal, payoneer card i sl.) gdje nijesu uključeni detalji o pošiljaocu ili svrsi transakcije.
2. Klijent daje nalog za plaćanje u petak kasno poslije podne, radi prenosa sredstava poslovnim partnerima u države koje pripadaju vremenskoj zoni u kojoj kreditne institucije rade i u narednih nekoliko sati.
3. Klijent podiže sredstva primljena iz države iz koje je prenos izvršen neposredno pred kraj radnog vremena kreditne institucije pošiljaoca (druga vremenska zona), pri čemu se podizanje sredstava vrši nakon isteka radnog vremena koje važi za kreditnu instituciju pošiljaoca, a posebno petkom.
4. Značajne jezičke greške ili neuobičajeni sadržaji su uočeni u e-mailu ili fax komunikaciji između kreditne institucije i njenih klijenata ili u dokumentima koje su klijenti prezentovali kreditnoj instituciji.
5. Klijent koji daje nalog za izvršenje plaćanja korisniku, odnosno primaocu sredstava komunicira sa korisnikom samo putem e-maila.
6. Ukupan promet na računu iznenada i značajno odstupa od prosječnog ukupnog prometa tog istog računa u dužem prethodnom periodu.
7. Sredstva za robu, odnosno usluge se refundiraju na drugu kreditnu karticu u odnosu na onu kreditnu karticu koja je korišćena za obavljanje originalne kupovine odnosno nabavke.
8. Kreditna kartica je izdata na ošor destinaciji ili u državi koja ne primjenjuje ili nedovoljno primjenjuje mjere za sprečavanje i otkrivanje pranja novca ili finansiranja terorizma i koristi se za povlačenja sredstava na bankomatima - ATM u Crnoj Gori.

III. Indikatori povezani sa pravnim licima i poslovnim transakcijama

1. Klijent (pravno lice) sa kojim je poslovni odnos već uspostavljen mijenja detalje u instrukcijama za plaćanje već od ranije poznatom primaocu sredstava (npr. IBAN kod, država u koju treba da se uputi plaćanje i sl.).
2. Klijent (pravno lice) sa kojim je poslovni odnos već uspostavljen, zahtijeva da se plaćanje po prvi put izvrši u korist računa novog korisnika, odnosno primaoca sredstava, a koji djeluje sumnjivo.
3. Postoji neslaganje, odnosno odstupanje u imenu korisnika plaćanja u platnim instrukcijama i/ili drugim detaljima u vezi njegovog računa (npr. IBAN kod).
4. Klijent (pravno lice) sa kojim je poslovni odnos već uspostavljen zahtijeva da se plaćanje izvrši u korist računa lica koje ima gotovo isto (veoma slično) ime ili naziv kao postojeći od ranije poznati korisnik, odnosno primalac sredstava.

5. Instrukcije za plaćanje su primljene od (ili u njegovo ime) novog zaposlenog u pravnom licu koje je klijent kreditne institucije.

IV. Indikatori povezani sa geografskim rizikom

1. Transakcija uključuje državu koja je poznata po povezanosti sa online prevarama ili sličnim aktivnostima povezanim sa računarskim kriminalom sa aspekta žrtve, osumnjičenog ili nelegalnog posrednika (tkz. novčane mazge - money mule).
2. Razlikuju se matična država krajnjeg korisnika plaćanja i država u kojoj je njegov račun otvoren.

V. Indikatori povezani sa servisom plaćanja/doznake

1. Onlajn davanje naloga za plaćanja dobara i usluga deviznom doznakom, uključujući i avansna plaćanja.

LISTA INDIKATORA ZA FINANSIRANJE TERORIZMA

1. Nalogodavac, odnosno primalac transakcije je povezan sa državama koje su poznate po tome što pružaju podršku terorističkim aktima i organizacijama ili oblastima u kojima se odvijaju teroristički akti.
2. Klijent koristi lažne kompanije za aktivnosti vezane za finansiranje terorizma, uključujući kvazi kompanije.
3. U transakciji, odnosno poslovnom odnosu pojavljuju se lica označena na konsolidovanoj listi Komiteta za sankcije na osnovu rezolucije 1267 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija, crnoj listi Evropske unije, odnosno Office of Foreign Assets Control (OFAC) listi i dr. ili lica za koja se sumnja da su povezana sa licima koja se nalaze na navedenim listama.
4. Česte transakcije u manjim iznosima putem sistema za prenos novca (npr. Western Union).
5. Prema tvrdnjama medija, vlasnik računa je povezan sa poznatom terorističkom organizacijom ili se dovodi u vezu sa terorističkim aktima, finansiranjem terorizma, nasilnim ekstremizmom, fundamentalizmom, odnosno vjerskim radikalizmom.
6. Klijent koristi račune posrednika, trustova, članova porodice ili trećeg lica.
7. Klijent daje falsifikovane ili lažne lične isprave za identifikaciju.
8. Detalji u vezi sa nalogom za izvršenje transakcija u korist nevladine organizacije, zadužbine, udruženja, fonda, vjerske organizacije i druge neprofitne ogranizacije (u daljem tekstu: neprofitna organizacija) ili u korist fizičkih lica povezanih sa tom organizacijom su nepotpuni.
9. Brojni lični i poslovni računi ili računi neprofitnih organizacija ili humanitarnih organizacija koriste se za prikupljanje i prosljeđivanje sredstava malom broju stranih korisnika.
10. Neprofitna organizacija ne koristi sredstva u skladu sa svrhom njenog osnivanja.
11. Veći broj lica je ovlašćen po istom računu fizičkih lica, odnosno neprofitnih organizacija i česte promjene ovlašćenih lica po računu.
12. Transakcije neprofitne organizacije u cilju izgradnje objekta, naročito ako se primalac sredstava ne može dovesti u vezu sa građevinskom djelatnošću.
13. Vršenje deviznih transakcija, nakon čega slijede prenosi sredstava na lokacije koje nemaju očiglednu poslovnu povezanost sa klijentom ili u visoko-rizične treće države.
14. Klijent dobija kreditni instrument ili se bavi komercijalnim finansijskim transakcijama koje uključuju kretanje sredstava ka ili iz država na kojima se ne primjenjuju ili nedovoljno primjenjuju mjere za sprečavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma kad izgleda da nema logičnih poslovnih razloga za poslovanje sa tim državama.
15. Sredstva se šalju ili primaju preko međunarodnih prenosa ka ili iz države sa višim rizikom od pranja novca ili finansiranja terorizma.
16. Transakcije koje mogu ukazati na povezanost sa nabavkom oružja, opreme i tehnologije za proizvodnju oružja za masovno uništenje, uključujući transakcije lica iz države koja je označena kao visokorizična za nabavku oružja, opreme i tehnologije za proizvodnju oružja za masovno uništenje, trgovinu predmetima dvostruke namjene u smislu Uredbe Savjeta Evropske unije 1334/2000 o uspostavljanju režima Zajednice za kontrolu izvoza predmeta i tehnologije dvostruke namjene, kao i transakcije lica koja nemaju istoriju kupovine iste ili slične robe.
17. Veliki broj lica obavlja transakcije u manjim, a sličnim iznosima, prema istom fizičkom, odnosno pravnom licu.
18. Transakcija nije u skladu sa prirodom i obimom poslovanja vlasnika računa.

19. Niz komplikovanih prenosa sredstava od jednog lica ka drugom licu kao način prikrivanja izvora i namjene sredstava.
20. Transakcija odstupa od uobičajenih aktivnosti na računima.
21. Depoziti su u iznosima manjim od Zakonom propisanih kako bi se izbjegla obaveza prijavljivanja i otkrivanja.
22. Veliki broj gotovinskih uplata i isplata sa sumnjivim svrhama transakcije.
23. Transakcije su povezane sa područjima visokog rizika pri čemu se sredstva podižu isključivo na bankomatima - ATM.
24. Transakcija nema poslovnu ili ekonomsku opravdanost.
25. Neobična gotovinska transakcija na računima kod kreditne institucije u drugoj državi.
26. Veliki broj depozita u malim iznosima na računima je praćen elektronskim prenosom sredstava u velikom iznosu na račun u drugoj državi.
27. Korišćenje velikog broja računa otvorenih kod kreditne institucije u drugoj državi.
28. Sumnja se da klijent vrši transakcije po instrukcijama drugog lica, u čijoj se pratnji najčešće pojavljuje.
29. Klijent polaže sredstva na više računa (ličnih ili za koja je ovlašćen) i daje nalog za prenos tih sredstava u korist istog lica u drugoj državi po osnovu donacija, pomoći i sl.
30. Postoje saznanja da klijent koji ima lošu reputaciju ili kod kojeg postoji sumnja u izvore sredstava, u svom poslovanju koristi virtuelne valute, npr. Bitcoin ili Litecoin ili koristi alternativne kanale plaćanja (npr. havala, hundi), sa ciljem izbjegavanja redovnih finansijskih kanala.
31. Uporođo korišćenje kartica, u različitim državama, izdatih istom klijentu.
32. Učestale aktivnosti na bankomatima - ATM u Crnoj Gori i drugoj državi.
33. Gotovinske uplate na račun se poklapaju sa praćenim podizanjem na bankomatu - ATM u drugoj državi.
34. Postojanje sumnje u istinitost navedene svrhe transakcije (npr. pomoć porodici, izdržavanje lica, pojmovi često korišćeni od strane ekstremista i terorista i sl.), naročito ako se radi o učestalim naložima gdje se ne može utvrditi lična ili poslovna veza između učesnika transakcije.
35. Lice se u medijima dovodi u vezu sa terorističkim aktima, finansiranjem terorizma, nasilnim ekstremizmom i fundamentalizmom, odnosno vjerskim radikalizmom.
36. Transakcije za koje su zaposleni, na osnovu iskustva, znanja i informacija kojima raspolažu ocijenili da nijesu u skladu sa uobičajenim aktivnostima klijenta.
37. Neprofitna organizacija koristi keš-kurira (lice koje prenosi gotov novac za proviziju) za prebacivanje svojih sredstava u područja koja su poznata po terorističkim aktima.
38. Transakcije neprofitne organizacije su realizovane tako da bi se izbjegla obaveza izvještavanja o transakcijama.
39. Zahtjevi za prenos sredstava neprofitne organizacije su praćeni nejasnim obrazloženjima.
40. Neprofitna organizacija koristi kvazi kompaniju, odnosno organizaciju kao "kanal" za finansiranje.
41. Predstavnici neprofitne organizacije ne prijavljuju velike iznose gotovog novca na međunarodnim granicama.
42. Bankarski računi neprofitne organizacije koriste subjekti čiji su lični računi pod mjerama ograničenja raspolaganja sredstvima.
43. Neprofitna organizacija dobija sredstva od fizičkih ili pravnih lica.
44. Bankarski računi neprofitne organizacije koji se odnose na neke programe ili aktivnosti su sakriveni.
45. Sredstva neprofitne organizacije se prenose na subjekte koji nijesu povezani sa objavljenim programima ili aktivnostima.
46. Prostorije neprofitne organizacije posjećuju lica za koja se vjeruje da podržavaju terorističke akte.
47. Neprofitna organizacija nabavlja opremu dvostruke namjene.
48. Programi i aktivnosti neprofitne organizacije su nejasno objašnjeni nadzornim ili regulatornim tijelima.
49. Utvrđeno je da se kroz aktivnosti neprofitne organizacije podržavaju pojedinci ili organizacije čiji identitet odgovara identitetu subjekata označenih na listama za primjenu restriktivnih mjera.
50. Subjekti koji posluju u područjima poznatim po terorističkim aktima prebacuju sredstva na bankovne račune neprofitnih organizacija, zaposlenima koji rukovode neprofitnim organizacijama ili njihovim zaposlenim.
51. Neprofitna organizacija prenosi sredstva ili sprovodi aktivnosti u područjima koja su poznata po prisustvu terorističkih organizacija.
52. Neprofitna organizacija vodi evidenciju u područjima koja su poznata po prisustvu terorista.

53. Predstavници neprofitne organizacije često putuju u područja koja su poznata po prisustvu terorističkih organizacija.
54. Neprofitna organizacija ima neprijavljene aktivnosti, programe ili partnere.
55. Neprofitna organizacija koristi neobično složenu finansijsku mrežu za svoju djelatnost.
56. Neprofitna organizacija izbjegava obavezu izvještavanja propisanu Zakonom.
57. Treća lica se koriste za otvaranje bankarskih računa neprofitne organizacije ili obavljanje nekih transakcija.
58. Rashodi neprofitne organizacije nijesu u skladu s njenim programima i aktivnostima.
59. Neprofitna organizacija nije u stanju da izvrši obračun svih svojih sredstava koja su upotrijebljena.
60. Neprofitna organizacija nije u stanju da dokaže porijeklo svojih prihoda.
61. Neprofitna organizacija ima nedosljednosti u svom računovodstvu i/ili obaveznom izvještavanju u skladu sa propisima o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
62. Neprofitna organizacija ima netransparentne strukture rukovođenja ili odlučivanja.
63. Predstavnici neprofitne organizacije ili sama neprofitna organizacija koriste falsifikovanu ili spornu dokumentaciju.
64. Nedostajući ili nepotpuni podaci o donatorskoj bazi, izvorima finansiranja (godišnji izvještaji, finansijski izvještaji) ili ciljevima/misiji poslovanja, listi programa i aktivnosti nevladinim organizacijama.
65. Moguća povezanost nevladine organizacije ili nekoga ko je predstavlja, odnosno djeluje u njeno ime ili nekoga ko je korisnik usluge, odnosno donacije od strane nevladine organizacije sa ekstremizmom, ekstremističkom propagandom ili terorističkim simpatijama i aktivnostima, a koja je utvrđena na osnovu relevantnih, pouzdanih i nezavisnih izvora.
66. Metode finansiranja nevladine organizacije nijesu transparentne ili se u velikoj mjeri oslanjaju na gotovinske donacije, kripto imovinu ili grupno finansiranje (crowdfunding).
67. Nevladina organizacija se djelimično ili velikim dijelom finansira od strane privatnih donatora ili donatora iz država povezanih sa većim rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma ili za koje je utvrđeno da imaju strateške nedostatke u svom režimu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
68. Nevladina organizacija posluje ili pruža pomoć u državama povezanim sa većim rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma ili za koje je utvrđeno da imaju strateške nedostatke u svom režimu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.
69. Nevladina organizacija se oslanja na treća lica ili posrednike u obavljanju svojih aktivnosti ili nije u mogućnosti da objasni postojanje adekvatnog nadzora nad aktivnostima koje se sprovode uz pomoć trećih strana.
70. Uloge i odgovornosti organa upravljanja nevladine organizacije nijesu jasno utvrđene i razumljive.
71. Nevladina organizacija ne može dokazati da je bila ili je predmet nezavisnih pregleda ili eksternih revizija.
72. Više prenosa u manjem iznosu sa računa u Crnoj Gori na račun u državama za koje postoje navodi da je povećan rizik od terorizma, a za potrebe izgradnje vjerskog objekta.
73. Nevladina organizacija nema dobru reputaciju u javnosti prema relevantnim, pouzdanim i nezavisnim izvorima informisanja.